

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

**Riziková komunikace na internetu u žáků 1. stupně základní
školy**

Diplomová práce

Autor: Hana Svobodová
Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Vedoucí práce: doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.
Oponent: Ing. et Ing. Mgr. Marie Faltýnková

Zadání diplomové práce

Autor: Hana Svobodová

Studium: P131323

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Název diplomové práce: **Riziková komunikace na internetu u žáků 1. stupně základní školy**

Název diplomové práce AJ: The Risk of Internet Communication Regarding Primary School Students

Cíl, metody, literatura, předpoklady:
Cílem diplomové práce bude v teoretické vymezení základní terminologii vztahující se k vybranému tématu (autorský zákon, publikování na internetu, kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking apod.) a charakterizovat dítě mladšího školního věku z hlediska využívání internetu a internetových služeb. Empirická část pak bude zjišťovat využití sociálních sítí dětmi mladšího školního věku a povědomí rodičů o aktivitách této skupiny dětí na internetu. Jako výzkumný nástroj předpokládáme využít nestandardizovaný dotazník doplněný rozhovory.

ČERNÁ, Alena, Lenka DĚDKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. (2013). Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem. Praha: GRADA Publishing. ISBN 978-80-247-4577-0.
KOŽÍŠEK, Martin, Václav PÍSECKÝ, (2016). Bezpečně na internetu: průvodce chováním ve světě online. Praha: GRADA Publishing. ISBN 978-80-247-5595-3.

Garantující pracoviště: Ústav primární a preprimární edukace,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.

Oponent: Ing. et Ing. Mgr. Marie Faltýnková

Datum zadání závěrečné práce: 26.5.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 24. 3. 2018

Anotace

SVOBODOVÁ, Hana. Riziková komunikace na internetu u žáků 1. stupně základní školy. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018, 72 s. Diplomová práce.

Diplomová práce „Riziková komunikace na internetu u žáků 1. stupně základní školy“ pojednává o komunikaci na internetu, která se stává závažným celospolečenským problémem. Teoretická část vymezuje základní terminologii vztahující se k internetu a komunikaci na něm, charakterizuje dítě mladšího školního věku z hlediska využívání internetových služeb se zaměřením na bezpečnost dítěte. Empirická část zjišťuje frekvenci a práci s moderními technologiemi a internetem u žáků mladšího školního věku a odhaluje povědomí rodičů o aktivitách svých dětí na internetu.

Klíčová slova:

Internet a děti, sociální sítě, elektronické násilí.

Annotation

SVOBODOVÁ, Hana. The Risk of Internet Communication Regarding Primary School Students. Hradec Králové: Faculty of Education University of Hradec Králové, 2018. 72 pp. Diploma Degree Thesis.

The diploma thesis "The Risk of Internet Communication Regarding Primary School Students" is about Internet communication, which becomes a serious social problem. The theoretical part defines the basic terminology relating to the Internet and communication on it, it characterizes the child of the younger school age from the point of view of using Internet services with focusing on child safety. The empirical part identifies the frequency using of modern technologies and the Internet with pupils of younger school age and the awareness about the activities their children on the Internet.

Keywords:

Internet and children, social networks, electronic violence.

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi UHK)

Datum:.....

Podpis studenta:.....

Obsah

1 Úvod.....	9
2 Vymezení základní terminologie	11
2.1 ICT	11
2.2 Internet	12
2.2.1 Internet v České republice	15
2.3 Mladší školní věk	16
2.3.1 Dítě v mladším školním věku na internetu.....	16
3 Autorský zákon na internetu	18
3.1 Definice díla z pohledu autorského zákona	18
3.2 Služby na internetu z pohledu autorského zákona	19
3.3 Zákonné licence z pohledu autorského zákona	19
4 Sociální sítě.....	23
4.1 Pojem sociální síť.....	23
4.2 Přehled jednotlivých sociálních sítí	26
4.2.1 Facebook + Messenger	26
4.2.2 Instagram	29
4.2.3 Google+	29
4.2.4 Spolužáci.cz.....	30
4.2.5 Lidé.cz	30
4.2.6 YouTube	31
4.3 Přínos sociálních sítí	31
4.4 Nevýhody a nebezpečí sociálních sítí	32
5 Formy elektronického násilí	34
5.1 Kyberšikana.....	34
5.1.1 Definice šikany	34
5.1.2 Definice kyberšikany	35
5.1.3 Oběti a agresoři kyberšikany	36
5.1.4 Kyberšikana ve škole.....	37
5.1.5 Kyberšikana a legislativa.....	37
5.2 Kyberstalking	38
5.3 Kybergrooming	39
5.4 Phishing.....	39
5.5 Spam.....	40
5.6 Hoax	40
5.7 Happy Slapping.....	41

5.8Flaming	41
5.9Sexting.....	42
5.10Pornografie na internetu	42
6Bezpečnost na internetu	44
6.1Ochrana pro děti na internetu a rady pro rodiče.....	44
6.2Projekty orientované na prevenci a pomoc	45
6.2.1E-Bezpečí	45
6.2.2Projekt Minimalizace šikany	46
6.2.3CZ.NIC	47
6.2.4Národní centrum bezpečnějšího internetu	48
7Průzkum	49
7.1Cíl průzkumu.....	49
7.2Předpoklady průzkumu	49
7.3Metodologie	49
7.3.1Popis průzkumného vzorku	51
7.4Výsledky dotazníkového šetření	52
7.5Případové studie	59
7.6Shrnutí průzkumu.....	62
8Závěr	63
9Resumé.....	65
10Seznam zdrojů.....	66
11Seznam příloh	72

1 Úvod

Komunikační média a technologie se během posledních desítek let rapidně vyvíjely po celém světě. Tento vývoj pokračuje, je stále rychlejší a neustále se objevuje něco nového. V současné době si spousta lidí nedokáže představit život bez moderních technologií. Dříve lidé „zaplnovaly“ domácnosti různými knihami, novinami a časopisy. Dnes své domácnosti vybavujeme spíše několika televizemi, tablety, počítači, případně notebooky. Samozřejmostí jsou mobilní telefony, které už vlastní i děti. Nikdy v historii nebyly domácnosti vybavené větším množstvím nejrůznějších typů médií, jako je tomu dnes. Tento rychlý vývoj a proměny médií vyvolaly změny v chování lidstva, resp. uživatelů médií. Každý nový objev představuje velký přínos pro celou společnost, ale také s sebou přináší další rizika a nebezpečí pro člověka. Dnes už je téměř 80 % domácností připojených k internetu. (Český statistický úřad.cz, 2018)

Zkratka ICT (Informační a komunikační technologie) zahrnuje všechny informační technologie, které nám slouží ke komunikaci s druhými lidmi. Informační a komunikační technologie stále více a více ovlivňují životy jednotlivců, celých domácností, různých firem, nadnárodních korporací i orgánů veřejné správy. Neustále se posuzuje jejich vyspělost. Technologická vybavenost a zároveň gramotnost jedinců v oblasti počítačů představují takový souhrn schopností, který je prováděn určitými aktivitami lidí.

(Vašutová a kol., 2010)

Většina dospělých lidí, a dnes i dětí a mládeže, si nedokáže představit život bez internetu a moderních technologiích. Často tak prožívají své životy více ve virtuálním světě a jsou tak odtrženi od reality. Tito lidé si to bohužel vůbec neuvědomují. Je tedy na lidech, kteří obklopují děti, jaký mají postoj k internetu a moderním technologiím. Nejdůležitější jsou samozřejmě rodiče, dále mají vliv na děti učitelé, vychovatelé atd. Děti potřebují umět s technologiemi rozumně zacházet a ochránit, aby se nemohly stát oběťmi nevhodného chování na internetu. Někdy to může „dojít“ velice daleko a děti, aniž by něco tušily, by se mohly stát dokonce oběťmi různých trestných činů a zločinů. Rodina a učitelé na 1. stupni na základních školách mají největší vliv při utváření osobnosti dětí. Je potřeba, aby děti byly obklopeny těmi správnými lidmi, od kterých by přijímaly správné a důležité informace.

Cílem teoretické části diplomové práce je popsat chování žáků v mladším školním věku na internetu a komunikaci mezi nimi a s dospělými prostřednictvím různých sociálních sítí. Je potřeba si definovat pojmy vztahující se k rizikové komunikaci na internetu žáků a různé sociální sítě, které se již užívají v České republice. Dalším cílem diplomové práce je vymezit rozmanité formy elektronického násilí s důrazem na kyberšikanu. Moderní technologie poskytují mnoho výhod, a dokonce nám mnohdy naše životy můžou ulehčit. Bohužel s sebou přináší také spoustu rizik a úskalí, které nám naopak mohou naše životy značně nepříjemně zkomplikovat. Je nezbytné, aby dospělí a děti byli informováni o možných nežádoucích rizicích a uměli se v určitých nepříjemných situacích efektivně a vhodně zachovat. Teoretická část práce dále vymezuje autorské právo, o kterém se domnívám, že má spousta lidí zkreslené představy. Proto práce přináší základní informace také o autorském právu.

Cílem empirické části diplomové práce je zjistit, s jakou frekvencí žáci mladšího školního věku využívají internetových služeb, jak pracují s internetovými technologiemi a jaké mají zkušenosti z virtuálního prostředí. Práce se podrobně zaměřuje na konkrétní moderní technologie, jak často a jakým způsobem s nimi pracují. Výsledky průzkumného šetření jsou doplněny informacemi o povědomí rodičů o aktivitách na internetu svých dětí.

2 Vymezení základní terminologie

Vzhledem k tomu, že se celá má diplomová práce zabývá problematikou, která se odehrává ve virtuálním prostředí, je potřebovat definovat pojem internet pro lepší porozumění a orientaci.

2.1 ICT

Zkratka ICT znamená **informační a komunikační technologie** (angl. zkratka *Information and Communication Technologie*). ICT zahrnuje všechny technologie, které nám slouží především pro práci s informacemi a také k užití při komunikaci. (Vašutová, 2010)

Dnešní společnost je ovlivněna rozsáhlými a energickými změnami, které souvisí s vývojem vědy, techniky a ekonomiky. Zounek užívá termín informační a komunikační technologie pro takové technologie, které jsou zakládány na počítačích a na telekomunikačních službách. Tyto služby dovolují svým uživatelům získat přístup k informacím a další práci v digitální podobě. (Zounek, 2006)

V pedagogickém slovníku se tento pojem ICT označuje jako „*moderní prostředky didaktické techniky, didaktické programy a jimi inspirované nové formy vyučování zahrnující zejména: sítě (lokální počítačové sítě, internet a jeho prostřednictvím přístupné on-line knihovny, databáze a další zdroje informací...); multimédia, která spojují různé formy prezentace informace (hypertext, obraz a animovaný obraz, zvuk atd.) na různých typech nosičů (on-line, na CD-ROM); moderní prostředky*“ (Průcha, 2003, s. 139)

IT znamená **informační technologie** (angl. zkratka *Information Technologies*) a jedná se o termín, který je užíván k popisu výbavě zařízení (hardware) a počítačových programů (software). „*Informační technologie technologie nám umožňují přistupovat, získávat, ukládat, organizovat, manipulovat a prezentovat informace elektronickou cestou. Osobní počítače, skenery a digitální kamery spadají do oblasti hardwaru. Programové vybavení – operační systémy, kancelářské aplikace, multimediální programy aj. – spadají do oblasti softwaru*“ (Vašutová, 2010, s. 38).

CT vyplývá z pojmu **komunikační technologie** (angl. zkratka *Communication Technologies*). „Je to termín používaný k popisu technického vybavení, prostřednictvím kterého mohou být informace primárně v podobě lidského hlasu, případně jeho zápisu, zprostředkovávány, upravovány atd.“ (Vašutová, 2010, s. 38).

Zahrnuje to například telefony (mobilní i klasické), modemy a faxy.

Čech a Zvoníčková (2017, s. 28), jednotlivé nástroje dělí:

- „mobilní telefon
- digitální fotoaparát
- digitální videokamera
- tablet
- stolní počítač
- notebook
- internet (sociální sítě – Facebook, YouTube, blogy, Skype a webkamera, e-mail)
- aplikace pro chytré telefony.“

Je samozřejmé, že se nejvíce užívají mobilní telefony, dále pak tablety a notebooku. Výhodu mají v tom, že jsou přenosné. (Čech, Zvoníčková, 2017)

2.2 Internet

Obecně můžeme říci, že internet je rozsáhlá počítačová síť po celém světě. To znamená, že všechny počítače jsou propojeny a díky tomu mají tak možnost sdílení informací a vzájemnou komunikaci. Tato síť má určitou strukturu. (Havlík, 2012)

„Název internet pochází z anglického jazyka, ze slova *network* (síť), podle něhož končily tradičně názvy amerických počítačových sítí – například *Arpanet*, a mezinárodní (původně latinské) předpony *inter* (mezi), vyjadřující, že internet propojil a vstřebal různé, starší, dílčí, specializované, proprietární a lokální sítě“ (Procházka, 2012, s. 13).

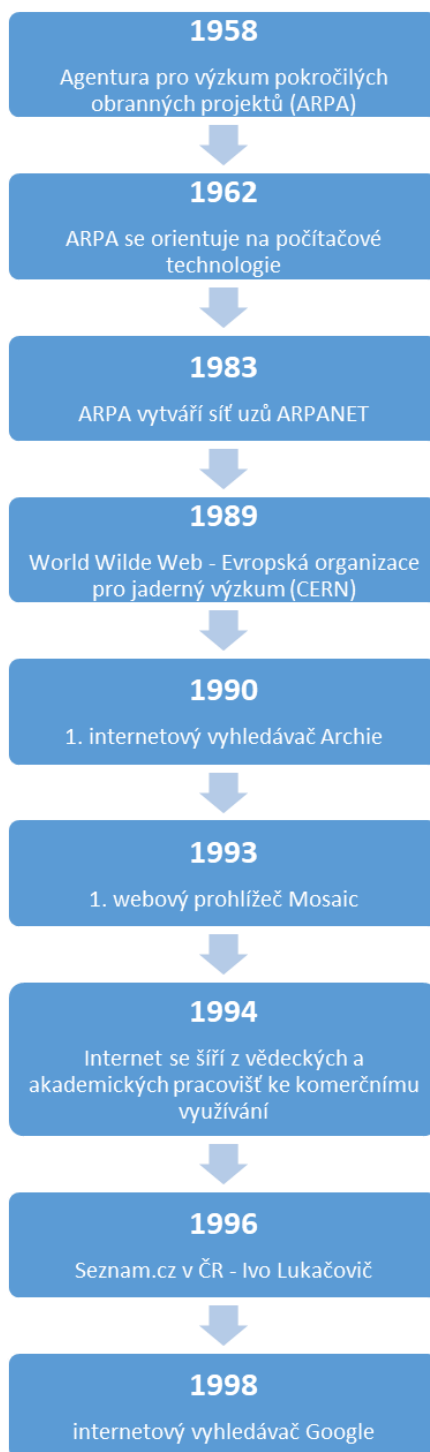
Postupně vznikaly menší počítačové sítě, které se pomalu spojovaly v jednu velkou rozsáhlou síť. „Každá síť obsahuje jeden či více hlavních počítačů, které řídí její činnost, na kterých se ukládají data a ze kterých se spouštějí jednotlivé aplikace (programy). Takový počítač se nazývá *server* (počítač, který poskytuje požadované služby)“ (Kráal, 2014, s. 15).

Klient je druhým typem počítačů, který přijímá služby poskytované serverem. Internet poskytuje dva druhy připojení – drátové a bezdrátové. Existuje velké množství počítačů s různými operačními systémy. Všechny počítače používají takzvané „protokoly“, aby mezi sebou mohly právě komunikovat. (Král, 2014)

Už v roce 1969 byly datovány první pokusy o vznik experimentálních sítí. Síť se nazývala Arpanet a docházelo k postupnému spojování. V roce 1987 vystřídal tuto síť dnes známý internet. Až v roce 1994 se tato síť šíří i mimo vědeckou oblast, a to do komerčního využití. Každým rokem se na internet připojuje stále více nových uživatelů. (Procházka, 2012)

Internet nabízí uživatelům spoustu služeb. Mezi základní služby řadíme WWW (systém webových stránek, který zobrazujeme pomocí webových prohlížečů), e-mail neboli elektronické pošta a Instant messaging, který nám umožňuje přímou online komunikaci mezi uživateli. Internet dále umožňuje telefonování mezi uživateli, přenos a sdílení souborů a informací a další služby (online hry, zábava,...). (Lalík, 2012)

Zpočátku lidé měli k internetu přístup prostřednictvím stolních počítačů. Dnes k „online připojení“ lidé užívají přenosná zařízení. Mezi taková zařízení patří notebooky, tablety a smartphony (chytré mobilní telefony). Během posledních dvaceti let drátové připojení tak vystřídalo bezdrátové připojení. Přístup na internet je tedy snadnější, rychlejší a stále více dostupnější. Lidé se dnes připojují přes WiFi připojení, které je často zabezpečené heslem, ale nebývá to podmínkou. Existuje i mnoho takových připojení bez zabezpečení.

Obr. 1 Časová osa internetu (Spěšný, 2013)

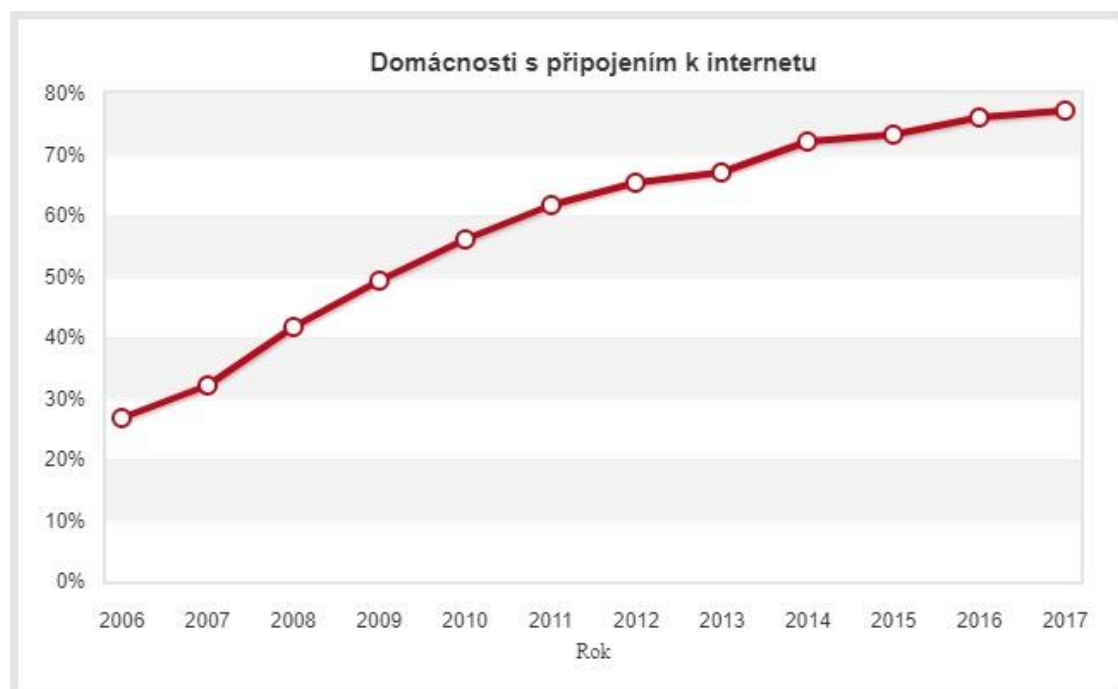
Domnívám se, že samotný internet není nebezpečný, ale nebezpečným ho dělají uživatelé. Je potřeba si to uvědomit a tuto myšlenku šířit dál mezi lidi. Sama považuji internet za určitého „pomocníka“ současného života. Osobně mám zkušenosti s užíváním internetu a vytvářením didaktických pomůcek a elektronických materiálů, které jsem již mohla uplatnit při mých praxích. Žáci na takové materiály reagují velice pozitivně. Je potřeba si

uvědomit, že takové materiály nám mohou usnadnit a oživit výuku, ale neměly by ve výuce rozhodně převažovat. Je důležité žáky vést k tomu, aby dokázali trávit volný čas i mimo prostředí internetu.

2.2.1 Internet v České republice

Oficiálně můžeme říci, že internet v tehdejší Československu byl zprovozněn 13. února 1992. Internet vznikl díky desetičlenné skupině odborníků na ČVUT, kteří se zajímali o internet. Odborníci k tomu uplatnili výhodné zahraniční kontakty, aby mohly vznikat internetové experimenty. Internet přinesl i řadu dalších problémů, které bylo potřeba vyřešit (např. rozšíření internetu po celém území, financování, rychlost přenosu informací,...). (Krčmářová, 2012)

Jak uvádí Český statistický úřad [2018, online]: „Podle nejnovějších údajů ČSÚ vyplývá, že aktivní připojení k internetu mají v ČR (2. čtvrtletí 2008) více jak 4 z 10 domácností (42 %). V roce 2006 to bylo 27 % a v roce 2003 pouze 10 % domácností s internetem. V roce 2016 používalo internet 6,7 miliónu obyvatel České republiky starších 16 let, tj. 76,5 %. Stále oblíbenější je připojení přes mobilní telefon. Internet v mobilu má 41 % dospělých Čechů.“

Obr. 2 Domácnosti v ČR s připojením k internetu (Český statistický úřad, 2018)

Z výsledků Českého statistického úřadu plyne, že v roce 2017 vlastnilo 76,3 % domácností počítač a 77,2 % domácností má k dispozici připojení k internetu (obr. 1). To znamená, že se některé domácnosti připojují k internetu pomocí jiných zařízení, než je právě počítač, notebook či tablet. Velké zastoupení mají právě rodiny s dětmi. (Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci, Český statistický úřad, 2017)

2.3 Mladší školní věk

Mladší školní věk trvá v rozmezí od 6 do 11 let. Toto období začíná zahájením povinné školní docházky, což je pro dítě výrazným mezníkem v jeho životě – musí si začít plnit povinnosti a dochází k rozvoji samostatnosti. V celém tomto období žáci navštěvují 1. stupeň základní školy. Přesto je v tomto věku pro dítě stále velmi významná hra. (Krčmářová, 2012)

Žáci mladšího školního věku se determinují po psychické, fyzické i sociální stránce. Nejvýraznější je rozvoj té psychické stránky, kde se rozvíjí logické, analyticko-syntetické myšlení, paměť, představivost a zlepšuje se časová a prostorová orientace. Děti pokládají rodičům a učitelům spoustu otázek, protože jim velice důvěřují. Proto je potřeba, aby žáci dostávali správné nezkrácené odpovědi. Toto vývojové období končí nástupem puberty. (Labusová, 2016)

2.3.1 Dítě v mladším školním věku na internetu

Při pouhém pohledu na společnost na ulici je zřejmé, že uživateli moderních technologií nejsou pouze dospělí lidé. Pro stále více dětí je mobilní telefon samozřejmostí jejich života. Děti mladšího školního věku jsou velice důvěřiví, a proto se mohou snadno stát obětí negativního chování na internetu. Je důležité si uvědomit veškeré nepříznivé dopady nevhodného užívání moderních technologií, ale zároveň bychom neměli zapomenout na ty pozitivní vlivy. Moderní technologie a internet pro děti přináší také příležitost ke komunikaci, vzdělávání, vyhledávání zajímavých a užitečných informací, vytváření vlastních webových stránek, k sebeprezentaci a práci s různými programy. (Černá a kol., 2013)

Média jsou prvky kultury, které představují modely chování a hodnoty, které jsou pro danou společnost ústřední. Jedná se o hodnoty pozitivní, ale i negativní. Pro dítě je důležité, aby se rodič mu věnoval a podílel se na utváření jeho osobnosti prostřednictvím příběhů, které mu čtou rodiče a později si je čte samo. Pokud dítěti nejsou prezentovány ty správné příběhy a dítě čerpá příběhy z médií, není to pro něho správné, jelikož se „naráží“ na spoustu problémů, protože není vyvinuto kritické myšlení, nechápe ironii, nadsázku a stylizované příběhy. Dále chce být přijímáno společností, a proto se spíše přizpůsobí té společnosti, kterou je obkloповáno. Dítě nemá „vlastní názor“, a proto se spíše ztotožní s názory osob a vrstevníků té společnosti. (Krčmářová, 2012)

Pokud se zaměříme na žáky v mladším školním věku, kteří navštěvují 1. stupeň ZŠ, tak můžeme říct, že ti internet užívají především pro práci do školy nebo na něm hrají hry. Hry mohou hrát sami nebo proti spoluhráči a bývají jim zdrojem zábavy a přináší jim potěšení. Domnívám se, že tento způsob hry a komunikace může většině dětem více vyhovovat než hra a komunikace s druhými lidmi v běžném reálném prostředí. Dnes je také velice populární sledování různých videí, která také přinášejí zábavu a mnoho informací užitečných, ale bohužel i naopak. (Eckertová, 2013)

Děti v předškolním a mladším školním věku procházejí výrazným a zásadním vývojem v kognitivní oblasti. Otázkou je, do jaké míry jsou tyto děti ovlivňovány moderní technologiemi a internetem. Existuje řada výzkumů, které se snaží zjistit negativní dopady na uživatele internetu. Většina z nich se zaměřuje spíše na dospívající a dospělou populaci. Přesto stojí za zmínku zahraniční výzkum ze Švédska, který zjistil, že už polovina dětí ve věku od 3 do 5 let užívá pracuje s internetem a téměř všechny děti už v 10 letech běžně užívají internet. (Kořínková, 2012)

Celoevropský výzkum EU Kids Online v roce 2011 zjistil, že více než 70 % má účet na Facebooku ve věku od 9 do 16 let. Situaci v České republice přináší projekt České děti a Facebook 2015, který uvádí, že 78,9 % dětí aktivně užívá sociální síť Facebook. 59,3 % dětí do 13 let užívá Facebook, což znamená, že tito uživatelé nedodržují věkovou hranici. (České děti na Facebook, 2015)

3 Autorský zákon na internetu

První plnohodnotný zákon vznikl v roce 1709 ve Velké Británii a vstoupil v platnost 10. 4. 1710 tím, že byl britským parlamentem schválen. Tímto rokem bylo zavedeno běžné právo během panování královny Anny. Proto je zákon známý jako Statute of Anne a byl rozdělen na jedenáct sekcí. Tento zákon předcházelo mnoho historických událostí různých snah o vytvoření platných a ucelených zákonů. Tento a další zákony byly v průběhu několika let několikrát modifikovány. (The Historical Law and Economics of the First Copyright Act)

Autorský zákon na internetu je mladé, neustále se vyvíjející právní odvětví, které má důležité zastoupení ve většině společenských vztahů. Internet dnes lidem slouží jako zdroj zábavy a sdílení širokého spektra informací dnešní společnosti. Internetové stránky se tak často dostávají do konfliktu s autorským právem. (Čermák, 2003)

Autorský zákon je stále platný ve svém původním znění se zahrnutím ochrany práv autorů uměleckých, vědeckých a dalších děl. Jedná se o zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském. (Zákony I/2017: sborník úplných znění zákonů daňových, účetních a souvisejících předpisů k 1.1.2017, 2017)

3.1 Definice díla z pohledu autorského zákona

Předmětem autorského práva nejen na internetu je literární, umělecké či vědecké dílo, které je originálním výsledkem tvůrčí činnosti autora. Dílo může mít jakoukoliv vnímatelnou podobu, případně i elektronickou. Dílem může být samozřejmě i počítačový program či různé databáze. „*Dílem podle tohoto zákona není zejména námět díla sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a odborný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě*“ (...). „*Právo autorské k dílu vzniká okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě. Zničením věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, nezaniká právo autorské k dílu*“ (Zakony-online.cz, 2017).

3.2 Služby na internetu z pohledu autorského zákona

„World Wide Web (WWW), která je spolu s elektronickou poštou bezesporu nejnámější a nejrozšířenější služnou fungující na platformě počítačové sítě Internet, se postupně díky možnostem jazyka HTML a dalším nástrojům, jako je Java Script, Jana nebo ActiveX, stala široce využitelnou a hlavně přitažlivou i pro neodbornou veřejnost“ (Čermák, 2003, s. 17).

S tím souvisí také nežádoucí používání internetových služeb. Mezi časté příčiny porušování autorského práva na internetu patří šíření digitálních přenosů, protože je to jednodušší, levnější a rychlejší. Často se týká o díla anonymní a velice kvalitní. (Čermák, 2003) Sociální služby a mnoho dalších služeb na internetu jejich uživatelům umožňují spoustu vzájemného vyměňování a sdílení souborů. Uživatel může pomocí internetu šířit vlastní díla, ale obtíže nastávají, pokud dochází ke sdílení a šíření nevlastní tvorby. (Cz.nic, 2017)

V rámci informačních a komunikačních technologiích na základních školách by měli být žáci vedeni k tomu, aby přemýšleli nad tím, jaký příspěvek na internet zveřejní, napíše či nasdílí. Žáci by se měli učit užívat kritické myšlení při užívání všech moderních technologií, které umožňují snadný přístup na internet a komunikaci mezi uživateli internetu.

3.3 Zákonné licence z pohledu autorského zákona

Autorský zákon přesně vymezuje, jak internetová díla užívat a jak s nimi lze pracovat. Pokud uživatel internetu využije výňatky ze zveřejněných děl od jiných autorů ve svém díle, použije díla pro osobní či ilustrační potřeby, je žádoucí vždy uvést jméno toho autora, název díla a pramen čerpání. (Zákon 1/2017: sborník úplných znění zákonů daňových, účetních a souvisejících předpisů k 1.1.2017, 2017)

Rozlišujeme různé typy licencí, které určují, co je legální či nikoliv. Licence programů se vytváří prostřednictvím uzavření smlouvy, která nabírá platnost v okamžiku potvrzení s licenčními podmínkami. Další licence určují, jak pracovat s různými veřejnými díly dostupných na internetu. Pokud si uživatel internetu není jistý, jak používat vyhledané

informace, doporučuje se kontaktovat autora internetových stránek nebo majitele webu. (Maněnová, 2011)

Zde je uveden výčet nejčastěji používaných licencí, které se vztahují na zacházení s díly, které jsou dostupné uživatelům na internetu.

Licence Creative Commons

CC licence patří mezi mezinárodní licenční prvky. Licenční prvky určují využitelnost díla pomocí grafických znaků. Tyto znaky chápeme jako licenční prvky, které se recipročně kombinují a vznikají tak určité typy CC licence. Autoři, kteří zveřejňují svá díla na internetu sdělují veřejnosti využitelnost jejich děl. Grafické značky určují, zda je možné dílo dál šířit, upravit, uvést původ, zachovat licenci, nekomerční užívání či nezpracovávání. (cc, creative commons, Česká republika, 2018)

Každý typ CC licence umožňuje dílo šířit veřejnosti, ale zároveň nám nařizuje uvést původ. Pokud se uživatel rozhodne licencované dílo šířit, je nezbytné, aby uvedl údaje a autorovi a díle přesně tak, jak je stanoveno. (Maněnová, 2011)

Prvky určující rozsah pravomocí při nakládání s dílem:

Právo dílo šířit (z angl. Share)

Právo dílo upravovat (z angl. Remix)

Prvky určující podmínky, které je nutno při nakládání s dílem respektovat:

Uveďte původ (z angl. Attribution)

Zachovejte licenci (z angl. Share Alike)

Neužívejte dílo komerčně (z angl. Noncommercial)

Nezpracovávejte (z angl. No Derivatives)

Obr. 3 Licenční prvky (cc creative commons, 2018)

Public Domain

Jedná se o volné dílo, které chrání už autorský zákon z důvodu vypršení ochrany. Při použití takového díla je potřeba uvést autora. V žádném případě si nikdo takové dílo nemůže přisvojit nebo zredukovat jeho hodnotu. (Maněnová, 2011)

Volné užití díla

„Nejedná se o licenci, ale o způsob, jakým lze volně nakládat s jinak licenčně chráněným dílem, neboť se z pohledu zákona nejedná o užití díla. Jedná se o použití díla pro vlastní potřebu“ (Maněnová, 2011, s. 66) Mezi volné užití díla řadíme různá audiovizuální díla pro vlastní potřebu. V případě počítačových programů je žádoucí mít vždy jejich licenci. (Maněnová, 2011)

Bezúplatné zákonné licence

Pomocí bezúplatných zákonných licencí zákon určuje využití díla, za jakých okolností a kdo může omezit autorská práva. Neupravené dílo lze používat pro osobní potřebu. V případě užívání díla pro vyučování a vědecké účely je nutné vždy uvést citace. (Zákony I/2017: sborník úplných znění zákonů daňových, účetních a souvisejících předpisů k 1.1.2017, 2017)

4 Sociální sítě

Dnešní moderní svět se neustále mění a vyvíjí neuvěřitelným tempem a lidé se těmto změnám přizpůsobují. Generace starších jedinců se přizpůsobuje hůře, někteří z nich dokonce vůbec. Naopak mladá generace se těmto změnám přizpůsobuje velice snadno. Setkáváme se s tím, že děti a mladí lidé na internetu tráví čím dál více času. Jedním z fenoménů v současné době se staly právě sociální sítě. Můžeme říci, že se jedná o tzv. internetové společenské sítě. Nadměrné používání sociálních sítí se může stát závažným problémem. Pro uživatele internetových sítí může být důležitější a snadnější navazování kontaktů a vztahů ve virtuálním prostředí, než v reálném životě. Pro děti to může mít fatální následky, které je mohou provázet v průběhu celého života.

4.1 Pojem sociální síť

Samotný výraz médium znamená „*zprostředkující činitel či prostředí, vše, co umožňuje komunikaci, vše, co slouží jako prostředek k uchování a přenosu sdělení v prostoru a čase. Širší pojetí zařazuje mezi média sociální komunikace řeč, písmo, ale i hudební, výtvarná díla, architekturu, tanec, způsob oblečení, gesta, signály, jakékoli objekty, jež mohou být využity k reprezentaci významů*“ (Universum, 2006, s. 591).

Sociální média můžeme chápat podle významů obou dvou slov, ze kterých se termín skládá. V tomto kontextu sociální chápeme jako interakci jedinců určité komunity, zatímco termín médium znamená způsob nebo prostředek komunikace. Janouch (2010, s. 210) uvádí výstižnou definici: „*Sociální média jsou online média, kde je obsah (spolu)vytvářen a sdílen uživateli. Sociální média se nepřetržitě mění tím, že se mění (přibývá) jejich obsah a také přidáváním mnoha funkcí.*“

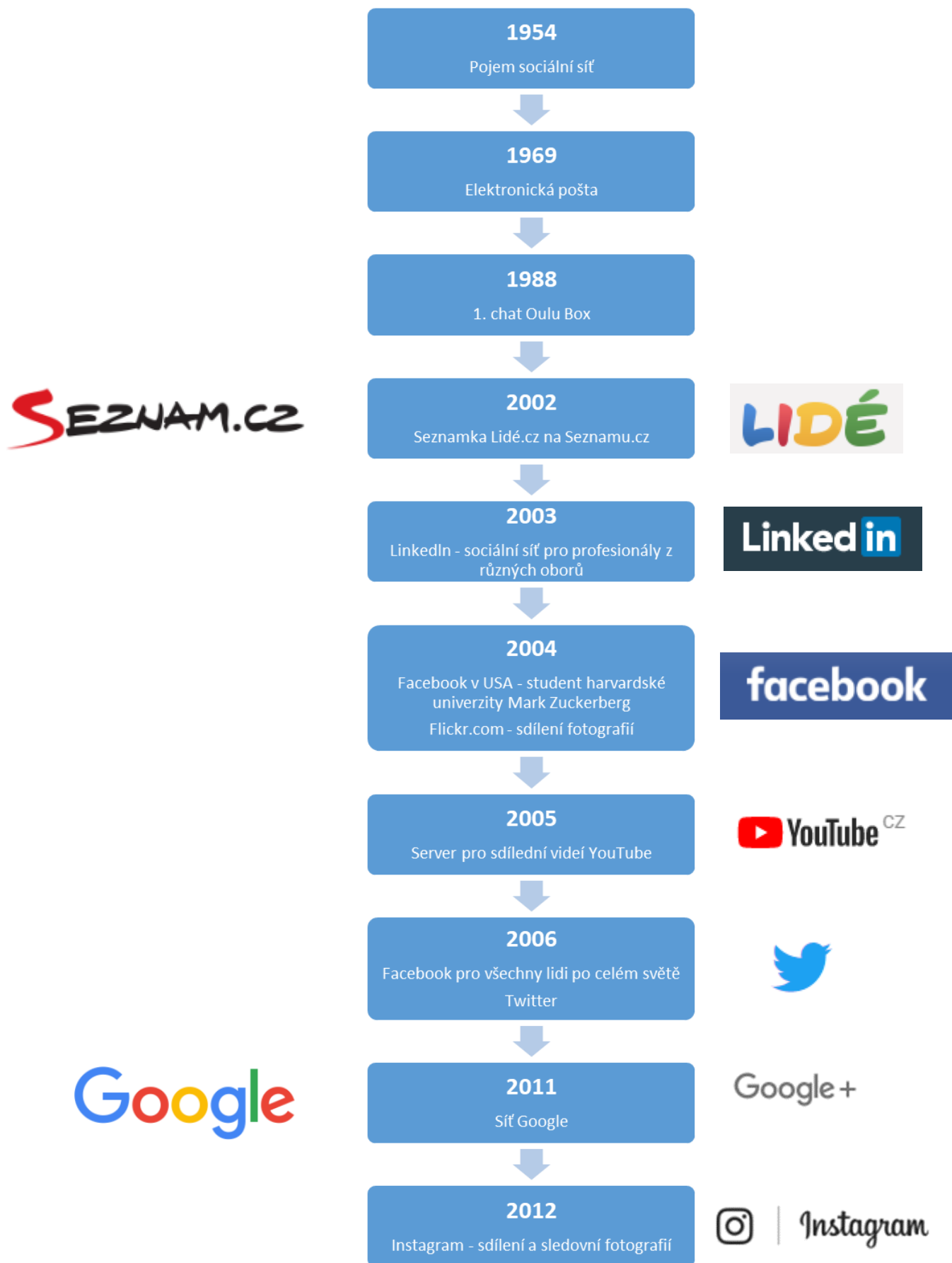
Podmnožinou sociálních médií jsou sociální sítě, které je možné definovat jako „*online komunitu jednotlivců, kteří si vyměňují zprávy, sdílí informace a v některých případech spolupracují na společných aktivitách*“ (Ray, Encyclopædia Britannica, 2018).

Kohout a Kachrňák (2016, s. 40) definují sociální síť jako „*online službu, která na základě registrace umožní vytvořit profil uživatele, pod kterým lze tuto službu využívat, zejména ke komunikaci, sdílení informací, fotografií, videa atd. s dalšími registrovanými jedinci.*“

Definicí termínu sociální síť je velké množství a všechny se shodují ve společném základu, kterým je prostředí, jenž umožňuje uživatelům být v kontaktu s více lidmi z různých koutů světa a sdílet s nimi osobní informace, fotografie, videa, názory či nálady. Důležitými prvky těchto sítí jsou tedy uživatelé a jejich vzájemné vazby a tím vzniká sociální síť.

Mezi první internetové sítě zařadíme Oulu Box z roku 1988, která umožňovala komunikovat skrz internet. O několik let později, v roce 1994, vymyslel jeden americký student první blog, který užíval ke komunikaci s ostatními uživateli. Rok 1997 byla spuštěna na internetu první moderní sociální síť SixDegrees. Tato služba jako první dokázala uživatelům vytvářet si své vlastní okruhy přátel. V roce 2002 byly zaznamenány první seznamky na internetu. Až v roce 2003 vznikl portál MySpace, který byl v tu dobu i nejvíce používaný, a také LinkedIn, který se zaměřoval na profese. Dnes už existuje velké množství sociálních sítí po celém světě, ale mezi nejznámější a nejpoužívanější patří Facebook, který vznikl roku 2004 a postupně získal převahu nad Lidé.cz. (Spěšný, 2016)

Sociální sítě jsou v současné době velmi probíraným tématem ve společnosti, protože si lidé často neuvědomují rizika zneužívání komunikace a sdílení informací, které jsou mnohdy nevhodné. Osobní údaje mohou být zneužity k obchodním účelům či dokonce k dopouštění se trestné činnosti. Dále je dnes zcela běžné, že při ucházení se o novou pracovní pozici si společnosti zájemce vyhledávají na sociálních sítích, a to pak může ovlivnit jejich přijetí či nepřijetí. (Kohout, Kachrňák, 2016)

Obr. 4 Vývoj sociálních sítí (Spěšný, 2016)

4.2 Přehled jednotlivých sociálních sítí

Dalo by se říct, že sociálně sítě naplno ovládly internet po celém světě. Současná mladá generace na nich tráví stále více času. Každá sociální síť má svá specifika a snaží se získat co nejvíce uživatelů. Všechny sociální sítě jsou stejné v tom, že se snaží vytvářet co největší komunity. Komunitou rozumíme skupinu lidí, kteří můžou sdílet stejné názory, zájmy a vlastnosti. Dochází tak k neomezené interakci mezi lidmi z různých kultur po celém světě. Nevěnuji se všem sociálním sítím, ale následuje přehled těch nejpoužívanějších sítí.

4.2.1 Facebook + Messenger

Facebook najdeme na internetové adrese www.facebook.com, která je řazena mezi nejnavštěvovanější stránky po celém světě. Slouží k vyhledávání nových přátel, komunikaci mezi nimi a sdílení různých multimediálních dat. Messenger je přidruženou aplikací k Facebooku, přes kterou uživatelé Facebooku komunikují. Dnes si můžeme do svých mobilních telefonů nainstalovat tuto aplikaci a komunikovat tak s uživateli Facebooku. Znamená to, že můžeme mít Messenger bez Facebooku. (Facebook. com, 2018)

Zakladatelem Facebooku je Mark Zuckerberg a v současné době má už 2 miliardy uživatelů po celém světě. Je dostupný ve 36 jazycích a funguje zcela zdarma. Facebook vznikl podle soukromé sítě *thefacebook.com* jeho zakladatele. Tato síť byla založena roku 2003 na Univerzitě v Harvardu ve Spojených státech amerických. Jejím účelem byla komunikace na harvardské univerzitě. Postupně se tato síť šířila mezi dalšími americkými univerzitami, dalšími státy, a nakonec se rozšířila po celém světě. (Pospíšilová, 2016)

Facebook je zahraniční firma, která má hlavní sídlo v USA. To znamená, že všechny aktivity na Facebooku spadají pod americké právo. V případě řešení určitého problému na Facebook je tedy zdlouhavé a musí se řešit v anglickém jazyce. (Nations, 2017)

Na této sociální síti je dána věková hranice 13 let, kdy se jedinci můžou zdarma zaregistrovat. V praxi to funguje tak, že mladší uživatelé si u svého profilu uvedou nepravdivé datum narození a tím se tato věková hranice často porušuje. Někteří děti tak používají Facebook, aniž by jejich rodiče něco tušili. Děti tak otevřeně sdělují své osobní údaje a sdílí různé informace. Ve svém okruhu svých přátel mohou mít i spoustu lidí,

kteře vřbec osobně neznají. Domnívám se, že právě podle počtu přátel děti vnímají svoji oblíbenost mezi vrstevníky. Bez zábrán se tedy seznamují ve virtuálním světě a každému důvěřují. Podle mého názoru by uživatelé mezi svými přáteli měli mít pouze lidi, které osobně znají. Pro děti a dospívající je takové chování velice nebezpečné.

Registraci do systému Facebooku nalezneme na adrese <http://www.facebook.com/>. Jedná se o pouhé zadání e-mailu a zvoleného hesla. Po krátké registraci uživatel vyplňuje osobní informace na stránce svého profilu, které ovšem nejsou povinné. Na domovské stránce Facebooku jsou různé oddíly.

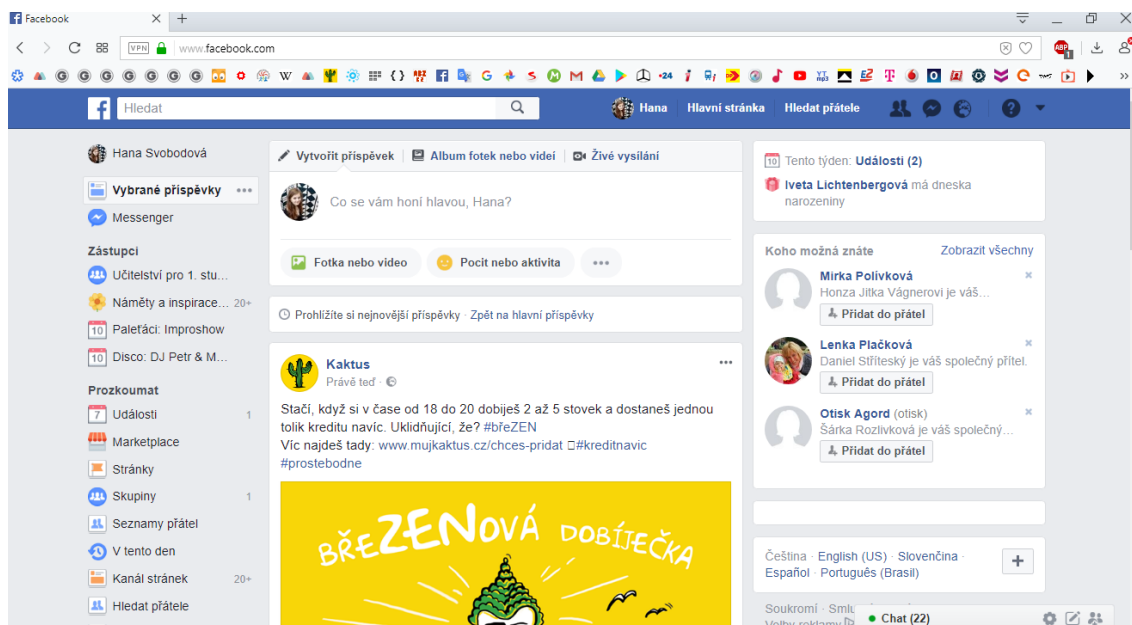
- horní lišta – vyhledávání uživatelů, komunit, žádosti o přátelství, zprávy, upozornění,
- pravý ovládací panel – plánované události, návrhy událostí a skupin na Facebooku,
- levý ovládací panel – příspěvky, zprávy, skupiny, události, fotky, hry, atd.,
- co se Vám honí hlavou – políčko pro psaní krátkých textových příspěvků, které oznamují, co právě děláte, co cítíte, kde se nacházíte atd.

(Facebook. com, 2018)

Facebook vznikl především za účelem komunikace, dnes tuto sociální síť vnímají jako nutnou součást sebe prezentace v „online světě“. Tento virtuální svět velice narušuje soukromí celé populace. Ohledně fenoménu Facebooku proběhlo již několik výzkumů. Jeden z nich zkoumal nejčastější aktivity jedinců. Výsledkem bylo, že jedinci nevyužívají izolované aktivity, ale navazují se na ostatní jedince. To znamená, že člověk má potřebu být v sociálním kontaktu s dalšími uživateli. S druhými lidmi tak komunikuje posíláním zpráv ve společné konverzaci, snaží se být s druhými v neustálém kontaktu a udržovat si co nejvíce takových kontaktů. Sleduje aktivity ostatních jedinců. Facebook slouží také k zábavě, k učení a vyhledávání zajímavých informací. (Pospíšilová, 2016)

Obr. 5 Facebook, přihlašovací strana (2018)

Obr. 6 Facebook, úvodní strana (2018)

Většina uživatelů Facebooku je závislá na virtuálním kontaktu a nedokáže si život bez sociální sítě vůbec představit. S rostoucí oblíbeností Facebooku klesají počty uživatelů jiných sociálních sítí. Mezi takové sítě řadíme libimseti.cz, která měla spíše charakter internetové seznamky, dále Xchat, Badoo, atd. (Eckertová, Dočekal, 2013)

4.2.2 Instagram

Instagram řadíme mezi nejpoblárnější sociální sítě, které umožňují sdílení fotografií jeho uživatelů. Je to sociální síť pro sdílení fotografií a krátkých videí v reálném čase, především na cestách. Aplikace byla původně určena pro platformu iOS, ale protože se stala velmi oblíbenou aplikací, tak se rozšířila na Android a Windows telefony spolu s webem. Společnost Instagram byla v roce 2012 odkoupena ve výši 1 miliardy dolarů Facebookem. (Moreau, 2017)

Tuto aplikaci během léta 2016 užívalo už přes 600 000 000 uživatelů po celém světě. Instagram je velmi jednoduchá a přehledná aplikace, kterou spustíme pouze na mobilních telefonech. Uživatelé sdílí své fotografie a k nim připisují „hashtagy“, přes které pak vyhledávají spoustu obdobných příspěvků. Aplikace umožňuje fotografie upravovat přes různé filtry. Dalo by se říct, že se jedná o tzv. obrázkovou síť. V současnosti se i tato aplikace stala zdrojem různých reklam. Samozřejmě i tato aplikace má určena pravidla, která by se měla dodržovat. Uživatelé mohou sdílet své fotografie a nesmí sdílet fotografie stažené z jiného webu na internetu. Instagram se zásadně liší od Facebooku tím, že na něm lidé nekomunikují přes chat. (Hušková, 2016)

4.2.3 Google+

Google+ je sociální aplikace, která byla spuštěna v roce 2011 a poskytovatelem je známá společnost Google. Sociální síť se potýkala s několika problémy, které byly v roce 2005 v nové verzi vyřešeny. Aplikace podporuje vytváření společenských aktivit, zaměřených na osobní život či práci. Výhodou této aplikace, že jsou všechny služby poskytované Google propojeny jedním účtem. Uživatel si může nahrávat své fotografie a videa na Googlu disk a následně může ihned některé fotky zveřejnit na sociální síti Google+. I přes to Google+ nedosáhl oblíbenosti Facebooku. (Karch, 2017)

Sama jsem uživatelkou mnoha služeb od Google (Gmail, Mapy, Disk, Kalendář, Fotky, Dokumenty,...) a jsem s nimi spokojená, ale sociální síť Google+ mě neoslovila. Domnívám se, že se většina lidí rozhodně spíše pro sociální službu Facebook, která je zajímavější, přehlednější a je na ní více uživatelů.

4.2.4 Spolužáci.cz

„Spolužáci je služba, která zprostředkuje setkávání spolužáků z bývalých škol a tříd, a to formou registrovaných tříd“ (Procházka, 2007, s. 28). Tento web bývá oblíbený spíše staršími uživateli, kde se vytvářeli skupiny lidí podle škol, které studovali. Bohužel tato služba už stagnuje a nedokázala odolat příchodu Facebooku. (Eckertová, Dočekal, 2013)

Je velice pravděpodobné, že jsou zde uvedena i jména těch, kteří nikdy tuto službu nevyužívali. Uživatelé tak mohou vyhledávat své spolužáky a známé podle organizovaných tříd. Podmínkou vstupu do třídy je vyplnění hesla. Tato služba nám poskytuje kontakty na spolužáky, organizování třídních srazů, přidávat příspěvky na třídní nástěnku a účastnit se různých diskuzí. (Procházka, 2007)

Osobně jsem zažila fenomén této sociální sítě, kde probíhala komunikace v rámci školní třídy. V současné době už se zde nevznikají nové komunity jako dříve, ale dalo by se říct, že vznikají obdobné skupiny především na Facebooku. Mezi další obdobné oblíbené sociální sítě řadíme Twitter, Myspace, LinkedIn a Badoo.

4.2.5 Lidé.cz

Jedná se o komunikační centrum, které je propojeno s e-mailovým účtem na Seznam.cz. *„Stejně tak jako Spolužáci, i portál Lidé je produktem firmy Seznam a tyto projekty jsou do značné míry propojeny. Součástí tohoto portálu je klasický chat, seznamka, diskuzní fóra, blogy neboli deníčky, organizace srazů, online hry nebo soutěže“* (Procházka, 2007, str. 29).

Tato sociální síť se na internetu objevila už v roce 1997 a původně sloužila k vyhledávání e-mailových adres. V roce 2002 bylo na síti povoleno nahrávání fotografií do určité velikosti a uživatelé mohli na síti komunikovat prostřednictvím chatu a diskuzí. V roce 2008 patřila síť mezi nejnavštěvovanější stránky v České republice, protože web měl moderní vzhled. Nejvíce uživatelů bylo registrováno ve věkovém rozmezí od 15 do 30 let. Po roce 2010 zde však počet uživatelů prudce klesl vlivem konkurence. (Burdová, 2014)

4.2.6 YouTube

Společnost YouTube vznikla v roce 2005 a web se stal jedním z nejoblíbenějších webových stránek na internetu. Ohromující množství videí bylo už na web nahráno s rozmanitým obsahem. Služba YouTube byla prvním velkým místem pro sdílení videa na webu a je k dispozici téměř v každé zemi. Každý uživatel zde může nahrát obsah a tím vzniká široké spektrum sledovaného obsahu. Potřebná videa můžeme vyhledávat přes názvy, témata, kategorie, klíčová slova a výsledky vyhledávání si tak můžeme seřadit podle data nahrání či oblíbenosti. (Boswell, 2017)

4.3 Přínos sociálních sítí

Sociální sítě jsou fenoménem současné moderní doby. Přes mnoho rizik a nebezpečí, s sebou přináší také spoustu výhod a mohou být svým uživatelům velice prospěšné. Sociální sítě umožňují svým uživatelům vytvářet komunity se společnými zájmy a názory. Tyto komunity přátel dovolují vzájemnou komunikaci, která je v uvolněnější a v přiměřené míře zbavuje studu komunikátorů a komunikantů. To může mít výrazný vliv na jejich sebehodnocení. Lidé se poznávají prostřednictvím vytvořených profilů se zveřejněnými údaji, přesto je postavení uživatelů rovnocenné. Další formou interakce je tzv. sdílení příspěvků. Sdíleným příspěvkem může být obrázek, video či zveřejněný článek na síti. (Cz.nic, 2017)

Sociální sítě se staly významným prostředkem k užívání dalších služeb na internetu a slouží také jako významný nástroj k seznámení a udržování vzájemných přátelských vazeb, které jim mohou být v budoucnu nápomocné. Sociálně sítě jsou často vytvářeny přehledně a jednoduše pro jejich uživatele. Podstata internetu je umožnit uživatelům přístup z celého světa a v jakoukoliv dobu. Komunikace je tímto způsobem rychlejší a pohodlnější. Je samozřejmě nutné, aby uživatelé znali a dodržovali určitá pravidla, aby nedošlo ke zneužití informací.

Dále jsou tyto internetové sítě zprostředkovatelem velkého množství nejrůznějších informací. Aby nám byly tímto způsobem sítě prospěšné, je třeba, aby uživatelé při vyhledávání informací užívali kritické myšlení a uměli rozlišit pravdivé informace a desinformace. Tyto informace jsou snadno a rychle dostupné všem lidem. Tímto

způsobem lidé mohou rozšiřovat povědomí o veřejném životě, politických či problémových situacích ve společnosti. (Cejpek, 2005)

4.4 Nevýhody a nebezpečí sociálních sítí

Užívání sociálních sítí prostřednictvím počítačů a mobilního telefonů s připojením na internet sebou přináší také nevýhody, negativa a nebezpečí. Mezi hlavní nevýhody užívání sociálních sítí řadíme ztrátu soukromí a únik od reality do virtuálního světa. Dalším nebezpečným rizikem je ztráta identity. To znamená, že člověk „ukradne“ identitu tím, že si vyhledá konkrétního nebo náhodného uživatele, stáhne si jeho veřejné fotografie, osobní informace a údaje. Pro útočníka je velmi jednoduché založit zcela nový účet, použít nalezené informace a vydávat se za napadeného. Jiný způsob, jak se zmocnit identity, může být, že uživatel zjistí, že se někomu neznámému podařilo přihlásit se na jeho účet určité internetové služby. Neznámá osoba se tak může snažit poškodit oběť. (Kopecký, Szotkowski, Krejčí, 2012)

Vlivy současných komunikačních nástrojů na lidskou psychiku jsou viditelné ve změnách chování lidí a tím vznikají nové závislosti na mobilních telefonech, počítačích či nakupování. Často závislost vzniká jako reakce na těžkou životní situaci, kterou jedinci nedokážou vyřešit a závislost je pro ně únik z reality. Můžeme říct, že vyrovnaný člověk bere moderní technologie jako pomůcku v současném životě, zatímco osamělý jedinec v nich může spatřit náhradu chybějícího přátelství. (Hubinková a kol., 2008)

Závislost na internetu lze definovat jako „(...) *nadměrné trávení času na internetu, které s sebou přináší do života jedince psychologické, sociální, pracovní nebo školní komplikace*“ (Beard, Wolf, 2001, in *Klinika adiktologie* 2008) Jde o problém, který se ve společnosti objevuje ve stále větší míře. V současné době existuje termín **netholismus**, který označuje chorobnou závislost na virtuálních drogách (internetu, internetových hrách a mobilních telefonech). (Sobotková, 2014)

Můžeme se domnívat, že uživatelé internetu v tomto současném světě jsou spíše závislí na internetové interakci s dalšími lidmi, než na samotných moderních technologiích. Lidé si na technologie až příliš spoléhají, někteří jedinci by se dokonce bez internetu neobešli. Interakce může mít formu běžné chatové komunikace, kdy mají uživatelé pocit, že mají mnoho přátel. Dále tito jedinci mohou být patologicky závislí na zveřejňování svých

příspěvků na internetu a reakci druhých lidí na ně. Takoví uživatelé touží být oblíbení a viditelní či můžou mít strach ze samoty, a proto mají nutkání být neustále s někým v kontaktu. Pokud nejsou naplněna očekávání těchto uživatelů, může to mít výrazné dopady na jejich psychiku stejně, jako tomu platí u jiných závislostí.

Jelikož někteří rodiče dětí užívají sociální sítě až moc často a nepřiměřeně, je celkem pravděpodobné, že jejich děti užívají internet a Facebook obdobným způsobem, jaký vidí u svých rodičů. Takoví rodiče si podle mě vůbec nedokážou domyslet a uvědomit, co všechno za problémy se může stát, i přesto, že sociální sítě užívají úplně každý den. Myslím si, že by se v České republice, ale dokonce i po celém světě, měla zvyšovat „inteligence moderních technologií“, aby bylo co nejvíce znemožněno nežádoucímu chování. (Pospíšilová, 2016)

Jsem přesvědčena, že používání sociálních sítí snižuje zábrany a uživatelé na nich komunikují zcela bez zábran. Velkým nebezpečím je, že si uživatelé často vůbec neuvědomují rizika této komunikace. Komunikantem může být úplně jiná osoba, než se sdělujícímu může zdát. Určitě nejvíce ohroženou skupinou jsou mladé dívky, které mohou tímto způsobem komunikovat s mužem ve starším věku, který pro ně může být velice nebezpečný a taková situace může směřovat až k trestnému chování. Následující kapitola se věnuje právě možným formám elektronického násilí.

5 Formy elektronického násilí

V dnešní době internet a technologie ovlivnily celý svět. Lidé si chtějí být neustále nablízku a někteří k tomu mohou využívat právě internet. Internet umožňuje uživatelům snadnější komunikaci s druhými a někdo tento způsob může upřednostňovat před fyzickým kontaktem. Internet je anonymním a rozsáhlým místem, kde si uživatelé mohou vytvářet dokonce falešné identity. Ta jim může dodat odvalu a kuráž, kterou ve svém osobním životě postrádají. To samozřejmě přispívá k tomu, že na internetových sítích a diskuzích bývá mnoho nadávek s urážejícím obsahem.

Děti a mladiství používají internet na počítači či jiném zařízení úplně jiným způsobem, než dospělí uživatelé. Mladší uživatelé nepřemýšlejí a neuvažují o možných důsledcích rizikového chování na internetu. Proto je potřeba, aby děti a mladiství dostávali dostatek pravdivých a užitečných rad bezpečného užívání internetu. (Petrowski, 2014)

Určitě má internet a všechny moderní technologie mnoho výhod, ale i spoustu rizik, o kterých je potřeba, aby o nich lidé věděli. Jedno z rizik je právě kyberšikana. „*Autor Bill Belsey nazývá kyberšikana always on – pořád online, stále připojení.*“ (Černá a kol., 2013, s. 20)

5.1 Kyberšikana

Kyberšikana často souvisí s agresivním chováním a tradiční šikanou. Odborníci označují šikanu jako skupinovou formu šikany prostřednictvím elektronických médií. Je zapotřebí si nejprve definovat tradiční šikanu a následovně se podrobněji věnovat kyberšikaně.

5.1.1 Definice šikany

„*Šikana je jakékoli chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat jiného člověka či skupinu lidí. Šikana je závažnou agresivní poruchou chování, vyskytující se v sociálním prostředí od útlého dětského věku po stáří. Je věkově neomezená.*“ (Čech, Zvoníčková, 2017, s. 11)

Velkým problémem může být hranice mezi škádlením a šikanou. Obecně by se dalo říct, že škádlení je příjemné pro obě strany a baví se přitom, zatímco při šikaně se baví pouze

jedna strana a tou je samozřejmě agresor. Oběť se tak cítí nepříjemně, ponížene a zranitelně. (Čech, Zvoničková, 2017)

5.1.2 Definice kyberšikany

„Kyberšikana je zvláštním druhem šikany, kdy se útočník snaží ublížit své oběti pomocí informačních a komunikačních technologií. Nejčastějšími nástroji kyberšikany jsou mobilní telefony, e-maily, internet, blogy, sociální sítě.“ (Čech, Zvoničková, 2017, s. 11)

Kyberšikana se začala objevovat při vzniku moderních technologií. To znamená, že moderní technologie se stále vyvíjí, zlepšují a kyberšikana také. S tím souvisí stále větší kyberprostor. Kyberšikana má stejné cíle jako klasická šikana. (Čech, Zvoničková, 2017)

Kyberšikana se může projevat různými způsoby a může trvat pouze krátkodobě, nebo naopak dlouhodobě a s různou intenzitou. Kyberšikana se vyznačuje opakovaným úmyslným a ubližujícím chováním od agresora, které oběť vnímá jako nepříjemné. Tím vzniká rozdílnost moci, která se tvoří mezi agresorem a obětí. (Černá a kol., 2013)

Podle Černé a kol. (2013) mezi projevy šikany patří:

- Krádež hesla, vydávání se za někoho jiného a zneužití cizí identity.
- Vyloučení z virtuální skupiny, které může být pro oběť frustrující.
- Agresivní hádka, která proběhne mezi dvěma nebo více uživateli.
- Kyberharašení a kyberstalking je opakované obdržování zpráv, které obsahují nadávky a vyhrožování.
- Pomlouvání a ponižování na sociálních sítích nebo jiných webových stránkách, kdy se jedná o šíření pomluv a nepravdivých informací o druhé osobě.
- Odhalení a zveřejňování velmi důvěrných a intimních informací, které měly být pouze soukromé.
- Happy slapping je druh šikany, kdy dochází k nečekanému fyzickému napadení oběti a následné nahrávání situace na mobilní telefony, nebo kamery. Získanou nahrávku agresorů zveřejní na internetu. Agresorům toto chování připadá zábavné.

5.1.3 Oběti a agresori kyberšikany

Čech a Zvoníčková (2017, s. 59) klasifikuje oběti a agresory kyberšikany s přihlédnutím na jejich osobnost do čtyř základních skupin:

- „1. *děti dětem*
2. *dospělí jako oběti dětí*
3. *sexuální zneužívání*
4. *zneužití osobních údajů.*“

Domnívám se, že obětmi kyberšikany se nejčastěji stávají lidé, kteří se častěji pohybují na internetu, více vyhledávají komunikační programy a odhalují o sobě příliš důvěrné a osobní informace. Jejich informace a fotografie jsou tak přístupnější agresorům a ten je pak může snadno zneužít. Dnes je běžné některé informace zveřejňovat, ale měli bychom umět rozpoznat tu míru, kdy už jsou některé věci příliš osobní a intimní a v žádném případě je nesdělovat někomu cizímu či celé veřejnosti.

Myslím si, že agresory bývají často lidé, které trápí pocity osamělosti, nejistoty a frustrace. Mohou mít také nízkou sebedůvěru, a tímto chováním si tak mohou kompenzovat svoje nedostatky, naplňovat touhy po moci a upevňovat své sebevědomí. Jiní agresori mohou mít naopak vysoké postavení ve skupině a chtějí si tak posilovat svoji pozici. Často to jsou agresivní a impulzivní jedinci. Obětí kyberšikany se může stát kdokoli, může se jednat dokonce pouze o náhodou oběť. Velkým nebezpečím bývá, že agresor vystupuje anonymně, a proto je těžké agresora vypátrat a tento problém vyřešit. V tom je kyberšikana zákeřnější oproti tradiční šikaně.

Šikana se děje přímo mezi jedinci ve fyzické přítomnosti a kyberšikana probíhá v kyberprostoru. Kyberšikana může být oproti tradiční šikaně závažnější, protože je mnohdy těžší dopadnout toho, kdo způsobuje kyberšikanu. Agresor může být silnější tím, že může mít i spoustu přihlížejících, kteří ale mohou být také aktivní na kyberšikaně. Proto oběť neustále pocítuje gradující nátlak, strach a bezmoc. To vše má negativní dopady na její psychickou, fyzickou a sociální stránku a ovlivňuje to její sebehodnocení, sebedůvěru a sebevědomí. Člověk tak ztratí životní pohodu a takové nežádoucí chování může dokonce způsobit až posttraumatickou stresovou poruchu. Takový člověk se cítí psychicky nestabilně a může jednat zkratkovitě. (Černá a kol., 2013)

5.1.4 Kyberšikana ve škole

Kyberšikana se děje dospělým, ale i mladistvým a dětem. Proto je důležité, aby všichni získávali potřebné informace o tomto fenoménu a snažili se tak předcházet tomuto problému. Mnohdy jsou děti ještě na používání internetu nevyspělé a používají internet bez přemýšlení nad důsledky. Bohužel útočníky se mohou stát nejen dospělí, ale také děti mezi sebou, a tak často musí šikanu řešit učitelé a ředitelé ve školách.

Nejprve je potřeba důkladné vyšetření kyberšikany a identifikace agresora. Během celého šetření by se měl pedagog citlivě chovat k oběti a dodávat mu náležitou podporu. Kyberšikana by v žádném případě neměla být podceňována, ale ani naopak přeceňována. Nezbytné jsou především důkazy, které bychom měli shromažďovat, abychom jich při vyšetřování měli co nejvíce. Důkazy by měly být předloženy rodičům, dalším odborníkům a hlavně policii, která se může případem zabývat. Škola by měla zabránit dalšímu šíření problému. Učitel by měl rodičům nabídnout pomoc či možnosti řešení problému. Aby byla kyberšikana vyřešena, je potřeba vzájemná spolupráce odborníků. Posledním podstatným úkolem pedagoga je změnit postoje a hodnoty žáků, aby k podobným situacím docházelo co nejméně, nebo nejlépe vůbec. (Jurková, 2010)

5.1.5 Kyberšikana a legislativa

Samotná tradiční šikana, ani kyberšikana není v České republice trestným činem. Některé chování, které s kyberšikanou souvisí, může naplňovat skutkovou podstatu trestných činů. Proto bychom jako učitelé měli vědět, že každá škola musí mít vytvořený Program proti šikanování, který bývá součástí tzv. Minimálního preventivního programu a vytváří se podle Metodického pokynu MŠMT. (Černá a kol., 2013)

V dnešním uspěchaném světě se kyberšikana stává mnoha dětem, ale rodiče ani nemusí tušit, že se to děje právě jejich dětem. Proto je nezbytné, aby děti byly seznámeny s bezpečným používáním internetu a věděly, na koho se obrátit a co dělat, v případě, že se dostanou do nepříjemné situace na internetu. Na děti to může mít velmi negativní dopady, které je můžou provázet během celého života. Velkou roli hrají učitelé, kteří by měli u žáků vzbuzovat důvěru a všimnout si toho, jak se děti ve škole cítí. Když učitel pozoruje takovéto chování žáka, může včasný zásah předejít šikaně.

Je na každém člověku, jak využije možnosti, které nám lidem nabízí dnešní moderní svět. Samotné technologie nejsou špatné, jen je někteří špatní lidé používají se zlým úmyslem.

Určité důsledky rizikové komunikace na internetu nemusí být za závažné považovány nebo závažné nejsou. V případě, že se v nepříjemné situaci v „online světě“ ocitnou děti a dospívající, mají větší šanci na klidnější vyšetření. Bohužel někdy kyberšikana může zajít velmi daleko, a to až za hranici zákona, na které se vztahují paragrafy.

Čech a Zvoníčková (2017) mezi nejčastěji porušené paragrafy řadí:

- § 201 Ohrožení výchovy dítěte
- § 181 Poškození cizích práv
- § 184 Pomluva
- § 191 Šíření pornografie
- § 251 Neoprávněné podnikání.

5.2 Kyberstalking

„Stalking (lov, pronásledování) je termín, který označuje opakované, dlouhodobé, systematické a stupňované obtěžování, které může mít řadu různých forem a různou intenzitu. Pronásledovatel svou oběť například dlouhodobě sleduje, bombarduje SMS zprávami, e-maily, telefonáty či nechtěnými pozornostmi (dárky). Ve spojení s využitím ICT u útočnicka hovoříme o termínu kyberstalking (cyber-stalking)“ (Kopecký, 2010, s. 3). Ve většině případů agresor často zná svoji oběť. Může se jednat o bývalého přítele či partnera. Tyto nepříjemné aktivity mohou trvat přechodně, ale někdy se jedná o dlouhodobé pronásledování, které může trvat dokonce několik let. Nebezpečí spočívá také v tom, že stalker zastrašuje oběť výhružkami, které mohou být naplněny. (Kopecký, 2010)

Kyberstalking se vyznačuje pronásledování pomocí dostupných technologií. Pachatel tak oběť neustále pronásleduje, obtěžuje a omezuje. Takové chování může vyústit až ve vyhrožování. Osoba, která takto obtěžuje oběť, jí výrazně narušuje soukromí. Proto oběť podléhá pocitům strachu a úzkosti. Pronásledovatel může oběť kontaktovat osobně, prostřednictvím telefonů (volání, sms zprávy), posílat jí zásilky (dopisy, balíky) atd. Útočnick nemusí pronásledovat pouze oběť, ale dokonce i její rodinu a přátele. O kyberstalking se jedná v případě, že pronásledovatel využívá především internet nebo

mobilní telefon. V takové situaci je třeba, aby oběť zastavila takové sledování. K tomu jí pomůžou odborníci. (Eckertová, Dočekal, 2013)

5.3 Kybergrooming

Kybergrooming představuje lákání oběti na setkání. Bohužel se může jednat o setkání s osobou se „skrytou identitou. Pokud druhého člověka neznáme, může se vydávat za kohokoliv, jelikož se pohybuje ve virtuálním prostředí, které se vyznačuje anonymitou. Nejprve se může jednat o nevinnou konverzaci. Uživatel může chatovat v domnění, že si píše s kamarádem, za kterého se bohužel může vydávat kdokoli, nebo s někým, kdo mu rozumí, a tak konverzace pokračuje. Postupně ten na druhé straně může vyžadovat nahé fotografie po dotyčným nebo sám nahé fotografie posílat. Nechápu, co v takovém případě vede k tomu, aby své nahé snímky dotyčnému opravdu poslali. Možná se takové osoby chtějí druhým zalíbit, touží po uznání a možná pocítují vzrušení a adrenalin. Bohužel situace může mít pro nezkušené dítě až fatální důsledky. Později útočník po dítěti vyžaduje další fotografie a dítě má strach, tak poslechne. Dokonce může dojít až k osobnímu setkání, které často vyústí ve zneužití či znásilnění oběti. S touto rizikovou komunikací se můžeme setkat na sociálních sítích, v e-mailech a v různých chatech na internetu. Nejlepší ochrana je poučit děti o nebezpečných manipulátorech a kybergroomů včas. Dítě by nemělo komunikovat s žádným neznámým člověkem. Neznámý člověk je ten, kterého dítě nezná z reálného světa. (Eckertová, Dočekal, 2013)

5.4 Phishing

„Každý den vznikne více jak deset nových virů...“ (Kohout, Karchňák, 2016, s. 15)

Phishing neboli rhybaření radíme mezi „počítačovou havěť“. V minulosti se spíše počítačové viry snažily o mazání obsahu z počítače nebo se v napadeném počítači objevovaly nesmyslné texty či reklamy. V dnešní době se škodlivý software snaží o získání kontroly nad počítačem oběti. Obsah v napadeném počítači tak může útočník použít pro své vlastní účely. Bohužel se jedná o mnohem zákeřnější praktiky, které jsou velmi často těžko odhalitelné a nenápadné. Postupně se stále více a více rozšiřují takové viry, které jsou schopny „odposlouchávat“ napadený počítač. Útočník tak získá kontrolu nad tím, co oběť píše. Může tak zjistit přihlašovací údaje spolu s heslem. Nejhorší situace může nastat v případě, kdy se útočník pokusí odcizit internetovou identitu napadeného nebo získat přístup do internetového bankovníctví a připravit oběť o peníze. (Eckertová, Dočekal, 2013)

K phishingu se vážou spamy a hoaxy, které pomáhají viry šířit a phishing šířit do dalších počítačů. Před tímto problémem se můžeme chránit tím, že budeme používat aktuální operační systémy. Tento operační systém a další programy by se měly pravidelně aktualizovat. Dále bychom měli používat kvalitní, spolehlivý a aktuální antivirový program. Tato opatření jsou důležitá, ale zásadní je také bezpečné chování na internetu. Měli bychom měnit svá hesla a neotevírat soubory a dokumenty, kde si nejsme jistí původem. (Eckertová, Dočekal, 2013)

5.5 Spam

Jedná se o nevyžádanou poštu v e-mailové schránce. Je to e-mail, o který nemá uživatel zájem. Spamy většinou obsahují hloupé reklamy a zbytečně zahlcují naše e-mailové schránky. Proto bychom si měli vždy pořádně promyslet, komu náš e-mail sdělujeme. Když už máme e-mailovou schránku zaplněnou, tak bychom měli spamy smazat, rozhodně je neotevírat, ani na ně neodpovídat. Spousta takových spamů může dokonce obsahovat viry, které by mohly napadnout naše zařízení. (Čech, Zvoníčková, 2017)

„V roce 2004 tvořil spam ze všech e-mailových zpráv poslaných po celém světě 66,76 %. Podíl spamu tedy pomalu klesá, jeho vrchol byl v roce 2009, a to 85,2 %“ (Kohout, Karchňák, 2016, str. 27). Problémem bývá, že pokud není počítačové zařízení dostatečně chráněno, může po napadení virem rozesílat tyto spamy dalším uživatelům internetu, aniž by o tom „postižený“ uživatel věděl. (Kohout, Karchňák, 2016)

5.6 Hoax

„Hoax je poplašná zpráva, která má vystrašit nebo mystifikovat. Velmi často varuje před neexistujícím nebezpečným virem“ (...) Hoaxem může být:

- *varování před smyšlenými viry a různými útoky na počítač (poplašné e-maily)*
- *popis jiného nereálného nebezpečí*
- *falešné prosby o pomoc (např. vybírání peněz na nemocnou holčičku v USA, jedná se o útok na lidské city)*
- *petice a výzvy*
- *pyramidové hry a různé nabídky na snadné výdělky*
- *řetězové dopisy štěstí*
- *žertovné zprávy*

- *podvodné loterie*“ (Čech, Zvoníčková, 2017, s. 50).

Proto je velmi důležité, aby uživatelé, především i děti, věděli, co to hoax je a uměli se správně zachovat. Hoax se snaží vyvolat strach, šířit nepravdivé informace až manipulovat s názory lidí. Usiluje o zaujetí a přilákání pozornosti jedinci, může ho dokonce až poškodit nebo se snaží udělat si srandu z lidí, kteří jsou velmi důvěřiví a všemu hned uvěří. V žádném případě takovou obdrženou zprávu neotevíráme, ihned ji smažeme nebo ji označíme jako spam. Hoax se nesmí preposílat a klikat na různé odkazy obdržené ve zprávě. (Kohout, Karchňák, 2016)

5.7 Happy Slapping

„Happy Slapping označuje natáčení reálného fyzického napadení nic netušící oběti. Natáčení fyzického nebo sexuálního útoku a jeho zveřejnění je častým prostředkem kyberšikany“ (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 67). Nejčastěji se oběti stávají náhodné osoby, ale někdy může být skupina agresorů připravena na určitou osobu. Jeden z agresorů napadne oběť a další ze skupiny celé dění natáčí na kameru. Nahrané video zveřejní na internetovém portálu, které je určené k sdílení videí. Útočníci chtějí vytvořit, co nejpůsobivější video, které ostatní osoby šokují. Čím více má nahrávka shlédnutí, tím ho agresori považují za úspěšné. (Eckertová, Dočekal, 2013)

5.8 Flaming

„Nepřátelské chování uživatelů na internetu, které obvykle doprovází urážky, nadávky, vyhrožování apod. Flaming je obvykle spojen se sociálním prostředím diskuzních fór, webového chatu, může však být realizován i prostřednictvím e-mailu.“ (Čech, Zvoníčková, 2017, s. 52)

Jedná se o nevhodné, urážlivé a nepřátelské komentáře ke všemu. Cílem útočníků bývá naštvat a rozčílit druhou osobu. Často se flaming vyskytují v různých diskuzích na internetu, kde uživatelé vystupují pod jménem nebo přezdívkou, ale tak je to velmi anonymní. Proto je velmi snadné ty urážky a nadávky stupňovat. Agresor vystupuje bez zábran. (Čech, Zvoníčková, 2017)

5.9 Sexting

Tento pojem je složený ze dvou slov – **sex** (pohlaví) a **texting** (zasílání zpráv). *Sexting označuje zasílání či sdílení vlastních odhalených fotografií, videozáznamů nebo textů (např. sms, e-mailů) s erotickým a sexuálním podtextem, prostřednictvím moderních komunikačních technologií*“ (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 68).

Kožíšek a Kopecký (2016, s. 83) považují sexting „za jedno z nejrizikovějších chování, jehož důsledky mohou být fatální. V některých případech je na oběť činěn takový nátlak, který může končit dehonestací, sebepoškozováním nebo sebevraždou.“ Mezi rizikové faktory patří odesílání multimediálních zpráv s choulostivým obsahem, kdy si příjemce se zprávou může vynakládat, jak se mu zlíbí. Takový materiál se může velice rychle šířit internetem po celém světě a tím může dojít k jeho zneužití. Velice oblíbeným obsahem jsou dětské pornografie. Nezkušené děti se snadno mohou stát obětí útočnicka, který svým jednáním děti často zstrašuje.

Mladí a nezkušení uživatelé internetu jsou v období experimentování a navazování vztahů s druhými lidmi zranitelnější. Bohužel si ale ještě nedokážou uvědomit, jaké následky s sebou přináší celá situace sextingu. Někdy se můžou obětmi agresorů stát osoby vlastní vinou, nebo náhodou. (Eckertová, Dočekal, 2013)

5.10 Pornografie na internetu

První pornografie na internetu pro veřejnost byla dostupná již v roce 1993, kdy se kultura značně posunula a byla zničena tak ochranná hráz pornografií s dětmi či mladými. Dříve bylo velmi obtížné, aby se nezletilí dostali k pornografii, dnes je to mu jinak. V době, kdy denně používáme internet se nám zdá, že je vše jednodušší a přístupnější. Proto je velmi důležité, aby nezletilí uživatelé internetu byli pod kontrolou svých rodičů. Nezletilí se můžou k pornografii dostat prostřednictvím počítačových her se sexuálními prvky, erotických chatů nebo posílání erotických sms zpráv pomocí mobilních telefonů. Tou nejjednodušší cestou bývá zadání určitých slov jako např. sex, pornografie, nahota atd. do internetového vyhledávače. Často se pak tito lidé k takovému vyhledávání rádi vrací a může u nich tak vzniknout závislost. Takový jedinec pak může vyhledávat oběti pornografie a nutit je tak do velmi nepříjemných situací. Obětí se můžou stát děti, mladiství, ale samozřejmě i dospělí. Takovým dětem se tak zkracuje dětství a probouzí

se u nich sexualita, na kterou nejsou již připraveny. Dále je jejich zdraví a vývoj ohrožen psychicky, ale i fyzicky. Dalším problémem bývá, že jejich představy, především o sexu, ale i o navazování a udržování vztahů s partnery, jsou „zkreslené“ a nesprávné. Proto je žádoucí, aby si rodiče uvědomovali nebezpečí pornografie na internetu a své děti tak chránili. Někdy se může stát, že na dítě na pornografii na internetu narazí zcela omylem. V tomto případě je potřeba, aby se dítě svěřilo s problémem rodičům a společně o tom dokázali otevřeně komunikovat. (Muller, 2014)

„Kyberflashing je staronový druh sexuálního kontaktu spojeného s IT technologiemi, který je založen na sdílení intimních materiálů bez nutnosti ověření identity jednotlivých aktérů“ (Kopecký, 2017, E-Bezpečí.cz). Uživatelé mobilních telefonů získávají materiály s pornografickým obsahem od neznámých uživatelů. Ke kyberflashingu dochází skrz aplikaci Airdrop nebo bluetooth. Aplikace dovoluje snadné sdílení různého obsahu přes mobilní telefony nebo tablety. Záleží na uživateli, jak mají aplikaci nastavenou. Lze přijímat soubory od všech uživatelů, nebo pouze od určitých. Je tedy žádoucí, aby uživatelé svých zařízení zabezpečili nastavené aplikace a bluetooth, případně opatřit heslem a neurčitým pojmenováním zařízení. (E-Bezpečí, 2017)

6 Bezpečnost na internetu

Klíčový je postup při řešení nevhodného chování dítěte a mladistvých. Důležitá je komunikace s rodiči. Oběť by se měla rodičů svěřit s problémem. Mnohdy dítě těžko pozná, že se jedná o nevhodné chování a je k druhé osobě až příliš důvěřivé. Já jsem ale přesvědčena, že pokud dítě pochází z fungující rodiny, pozná samo, že se děje něco. Je žádoucí, aby byla komunikace přerušena a oběť se tak nesnažila agresorovi útok vrátit. Rodiče s dítětem by měli uchovat podklady a důkazy pomocí funkce Print Screen. Dokumenty tak uložit a případně i vytisknout. E-mailové a sms zprávy v žádném případě nemazat a ponechat ve schránce přijatých zpráv. Pokud jde o náhodného či známého člověka a nevhodné chování nadále pokračuje, tak by rodiče měli tuto událost oznámit Policii ČR. (Rogers, 2011)

Pokud je agresorem osoba ze školy, tak nejprve rodiče můžou oznámit situaci škole. Škola pak spolupracuje s odborníky a celá situace se začne řešit. Pak je potřeba vyhledat a oslovit specialistu na šikanu a kyberšikanu, který může pomoci. Velmi by nám mohl pomoci metodik školní prevence, který se pohybuje na každé škole a tato problematika je v jeho kompetenci. Otázkou ale je, zda se takové nežádoucí chování děje při vyučování ve škole či ve volném čase. Pokud škola uvažuje o potrestání útočníka, může se obrátit na další instituce – PPP, OSPOD či Policie ČR. Před tím, než se pedagogičtí pracovníci rozhodnou k takovému řešení, měli by nejdříve pozorovat vztahy útočníka a oběti ve třídě a pokusit se vztahy zlepšit. (Rogers, 2011)

6.1 Ochrana pro děti na internetu a rady pro rodiče

Nejlepší a nejúčinnější ochrana pro děti na internetu je komunikace. Je potřeba, aby rodiče a děti mezi sebou komunikovali. Komunikace patří mezi nejlepší způsob, jak od dětí zjistit, co dělají na internetu a proč je pro ně tak důležité mít profil na Facebooku nebo na jiné sociální síti. (Rogers, 2011)

Je zapotřebí, aby rodiče měli na paměti, aby ve svých dětech vypěstovali určitou ostražitost a zdrženlivost při přímém kontaktu s cizími lidmi na ulicích. Takového chování by se měly děti držet i při komunikaci na internetu. Měly by vědět, že ve virtuálním světě nenajdou soukromí a měly by přemýšlet nad tím, co zveřejní.

Na druhou stranu by si rodiče měli uvědomit, že nesmí porušit Úmluvu o právech dítěte (OSN, 1989), která říká, že „*žádné dítě nesmí být vystaveno svévolnému zasahování do svého soukromého života, rodiny, domova nebo korespondence ani nezákonným útokům na svou čest a pověst*“ (Úmluva o právech dítěte in Eckertová, Dočekal, 2013, s. 32). Z toho vyplývá, že pokud budou rodiče rozumně vychovávat své děti, předejdou určitým rizikům spojené s rizikovou komunikací na internetu. Některé situace se bohužel mohou stát náhodně a umět v takových situacích komunikovat a problém rozumně vyřešit.

6.2 Projekty orientované na prevenci a pomoc

V současné době existuje mnoho projektů proti prevenci vzniku nežádoucího chování na internetu, které probíhají ve státních či v soukromých zařízeních. Nejlepším způsobem, jak dosáhnout úspěšné prevence je žáky řádně informovat o této problematice formou vzdělání či mediální kampaně. (Roggers, 2011)

6.2.1 E-Bezpečí

Projekt E-Bezpečí je projektem v České republice, který se zabývá prevencí a vzděláváním rizikového chování na internetu. Dále provádí různé výzkumy a intervence v této oblasti. Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci realizuje tento projekt ve spolupráci s dalšími organizacemi. Projekt E-Bezpečí funguje již od roku 2008 a orientuje se přímo na kyberšikanu, sexting, stalking a kyberstalking, kybergooming, hoaxy a spamy, nebezpečí sociálních sítí a zneužívání osobních údajů na Internetu. (E-bezpečí, 2018)

„Naším úkolem není ZAKAZOVAT či HLÍDAT činnost dětí při práci s internetem či mobilem, ale podpořit zdravou a zodpovědnou práci s těmito nástroji a komunikačními platformami“ (Kopecký, 2018).

Spousta dětí i dospělých na celém světě využívá internetových služeb prostřednictvím mobilních telefonů, stolních počítačů či dalších zařízeních. Tím, že internetu využívá tolik lidí, dochází ke spoustě problémů. Cílem tohoto projektu je předat užitečné informace učitelům, rodičům a dětem. Dále prostřednictvím působení na školách či výzkumů má projekt za úkol zkoumat specifickou problematiku, také pomoci při stanovování pravidel, podpořit účinnou ochranu před těmito jevy a s tím souvisí redukce rizik s danou problematikou. (E-bezpečí, 2018)

Tým projektu kooperuje s univerzitními pracovišti a dalšími odborníky, dokonce funguje i zahraniční spolupráce. Projekt poskytuje pomoc dětem i dospělým, terénní služby s různými skupinami, přednášky a různé vzdělávací přednášky pro prevenci a následné řešení nežádoucích projevů chování ve virtuálním světě. Přednášky či besedy se zabývají zjištěním a rozbořem hrozeb rizikové elektronické komunikace. Nabízí různé metodické materiály pro učitele, rodiče a žáky. Dále také poskytuje internetovou online poradnu, kurzy či aplikace pro Android, iPhone nebo iPad. Projekt také provádí různá výzkumná šetření zaměřená na rizikovou komunikaci v online prostředí. E-Bezpečí je podporováno Ministerstvem vnitra České republiky, Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a Policií České republiky. Dále se součástí tohoto projektu stal grantový projekt E-Synergie, který se orientuje na proškolení a vzdělání učitelů. (E-bezpečí, 2018)

6.2.2 Projekt Minimalizace šikany

Jedná se o projekt, který se snaží nabídnout systémové a celostátní řešení problematiky šikany na školách. Hlavním cílem projektu je snížit výskyt šikany a kyberšikany na českých školách. Projekt se snaží změnit postoje nepřipravených pedagogů a zvýšit jejich vnímání šikany, aby dokázali případnou šikanu vyřešit v těch prvních stádiích. Dále zavádí účinná pravidla, která zároveň působí jako předcházení šikany. Pokud šikana ve škole vznikla i přes ta všechna opatření, projekt naučí správný postup při řešení závažnější šikany. Projekt tak nabízí vzdělání pedagogům v rozsahu 54 hodin kurzu, workshopy pro tvorbu školních programů proti šikaně a také konzultační podporu, která probíhá prostřednictvím externího konzultanta. Určený konzultant na školu pravidelně dojíždí a pomáhá tak prosazovat potřebné změny. (Minimalizace šikany, 2018)

„Program uskutečňuje občanské sdružení AISIS a vznikl za finanční podpory Nadace O2 a odborníka Dr. Michala Koláře. Pilotní fáze projektu z let 2005 – 2007 prokázala, že vytvořený model vzdělávání a následné spolupráce s konkrétními školami je efektivní.“ (Roggers, 2011, s. 14). Projekt také školám nabízí shlédnutí videí, stažení publikací pro pedagogy a koupi plakátů. Náhledy plakátů a informačních letáků jsou volně ke stažení. Projekt dále provádí i výzkumné šetření na českých školách a zjišťuje informovanost žáků i učitelů. (Minimalizace šikany, 2018)

6.2.3 CZ.NIC

Jedná se o zájmové sdružení právnických osob CZ.NIC, které bylo založeno v roce 1998 a dnes už má 114 členů. Sdružení se zabývá systémem správy domén a podpory moderních technologií a celorepublikových projektů. V roce 2013 obdržel správce povolení užívání české národní domény, která je již mezinárodně uznávanou certifikací systému managementu bezpečnosti informací (ISMS), podle normy ISO 27001. Mezi nejznámější projekty CZ.NIC řadíme Jak na internet, Dobrá doména CZ, Nebojte se Internetu a Nauč tetu na netu. Sdružení také zprostředkovává užitečné aplikace, např. Doménový prohlížeč, MojeID, Tablexia či Datovka. (Cz.nic, 2017)

Jak na Internet je projekt, který předává poučení formou krátkých a zábavných videí. Videá moderuje Roman Zach, který se snaží přiblížit divákům problémy na internetu. Videá jsou doplněna průvodními texty, které obsahují více informací o dané problematice. Epizody se také vysílají v televizi, kde se diváci postupně seznamují s různými tématy z oblasti internetu. Všechny tyto epizody jsou samozřejmě zveřejněny na webu. Tento projekt je velmi užitečný i pro učitele, kteří mají k dispozici videa ke stažení i s různými výukovými materiály, které mohou využívat při výuce, především v Informatice.

Videa nabízí rady a tipy uživatelům internetu, vysvětlují, jak internet funguje a co všechno lze na internetu dělat a upozorňuje, na co by si uživatelé Internetu měli dát pozor. Dále také vysvětluje, jak funguje 3D tisk, e-maily, operační systémy, různé webové aplikace a reklama na internetu. (Cz.nic, 2017)

6.2.4 Národní centrum bezpečnějšího internetu

Tento projekt se snaží zvýšit povědomí o nebezpečí komunikace v online prostředí. Snaží se vést jedince k odpovědnosti chování na internetu a nabízí pomoc dětem, které se stanou obětí nevhodného chování na internetu. Projekt poskytuje vzdělávací semináře, školení a konference a prevence internetové kriminality.

Národní centrum spolehlivého internetu provádí tyto aktivity:

- **Saferinternet.cz** – webové stránky, které podporují vzdělávání a výzkum v oblasti ICT,
- **Bezpečně online** – výchovně – vzdělávací stránky na webu poskytující dětem a rodičům informace o bezpečnosti internetu,
- **Horká linka** – kontaktní centrum, které přijímá hlášení nevhodného chování na internetu,
- **Linka pomoci** – krizové centrum,
- **Červené tlačítko** – softwarový nástroj pro okamžité nahlášení nevhodného obsahu na internetu. (Roggers, 2011)

7 Průzkum

Toto průzkumné šetření poukazuje na aktuální míru využití internetových služeb žáků mladšího školního věku. Dále průzkum prověřuje používání komunikačních prostředků, jakými jsou např. mobilní telefony, tablety či stolní počítače.

7.1 Cíl průzkumu

Hlavním cílem průzkumu je zjistit, s jakou frekvencí používají internet žáci v mladším školním věku. Důkladně se zaměřuje na četnost a délku připojení k internetu, podrobně se zabývá prací s internetem a moderními technologiemi. Dílčími cíli průzkumu je zjistit povědomí rodičů o aktivitách jejich dětí a o nebezpečí internetu.

7.2 Předpoklady průzkumu

- Všichni žáci mladšího školního věku vlastní mobilní telefon.
- Žáci mladšího školního věku se nejčastěji připojují k internetu každý den přes vlastní mobilní telefon.
- Žáci v mladším školním věku nejčastěji na internetu chatují na sociálních sítích.
- Žáci v mladším školním věku mají nedostatek informací o nebezpečí internetu.

7.3 Metodologie

Jako výzkumný nástroj pro empirickou část diplomové práce je vybrán nestandardizovaný dotazník. „Dotazníkové šetření je jedna z kvantitativních metod výzkumu veřejného mínění, která je hojně využívána v sociologii. Tato metoda se také často používá i v dalších oborech, např. v psychologii, kulturní a sociální antropologii, managementu, marketingu, prognostice, demografii a v poradenství“ (Petrušek, 1996, s. 222-223). Jedná se o předtištěný soubor otázek a dotazovaná skupina respondentů vybírá některou z nabízených odpovědí. Jde o velice efektivní metodu, která nám umožňuje získat velké množství dat od velké skupiny lidí v relativně krátkém časovém úseku. (Skutil, 2006)

Skutil (2006, s. 23) uvádí rozdělení dotazníků podle použitých otázek v dotazníku, které mají určitou míru otevřenosti. „*Uzavřené (dichotomické) otázky nabízejí respondentovi varianty odpovědí, z nichž si dotazovaný musí vybrat. Výhodou tohoto typu otázek je jejich relativně snadné vyhodnocení, nevýhodou je, že omezují respondenta ve vyjádření vlastního názoru.*“ Dotazník s polouzavřenými otázkami nabízí respondentovi nabídku odpovědí, které následně respondenta vybízí k dovysvětlení. (Skutil, 2006)

V edukačním prostředí se nejvíce využívá dotazník vlastní konstrukce. Tento dotazník byl vytvořen přesně podle potřebných zjištění pro mou diplomovou práci. Dotazovaným respondentům jsou nejčastěji předkládány uzavřené otázky, ze kterých si respondenti vybírali jednu z uvedených možností. Dotazník obsahoval i polouzavřené otázky, kdy dotazovaní jedinci měli možnost dopsat svojí vlastní variantu odpovědi. Dotazník obsahoval celkem 11 připravených otázek. První otázka se zaměřuje na rozlišení pohlaví, následující na ročník. Další otázky jsou už podrobně zaměřeny na komunikaci na internetu. Zjišťují vlastnictví smartphonů a dalších zařízení, jak často se žáci připojují k internetu a co na něm obvykle dělají. Dále se odhalují případné zkušenosti žáků s nevhodným chováním na internetu, informovanost o kyberšikaně a kde získali informace.

„Interview (angl. termín pro rozhovor, ale zároveň schůzku, setkání) – jednou stranou vyvolaný a organizovaný profesionální rozhovor mezi jednou i více osobami, jehož cílem je získání informací. Lze chápat také jako řízenou verbální komunikaci, při níž dochází k stimulaci a přenosu zprávy o předem vymezeném objektu. Patří mezi techniky sběru informací, resp. Techniky dotazování“ (Petrušek, 1996, s. 226).

Polostrukturovaný rozhovor obsahuje prvky strukturovaného a nestrukturovaného rozhovoru. Nepochybně se řadí mezi nejpoužívanější podobou interview. Dotazovatel se drží předem připravených otázek, a zároveň reaguje na podněty, které přicházejí ze strany respondenta. Tazatel se nedrží pouze připraveného schématu. (Skutil, 2006)

7.3.1 Popis průzkumného vzorku

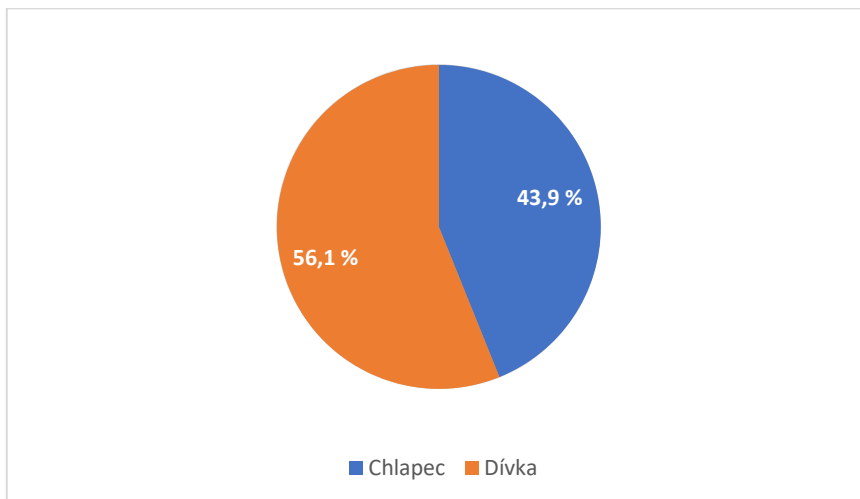
Realizace sběru dat a informací probíhala zhruba jeden měsíc, a to od 1. prosince 2017 do 21. prosince 2017. Cílovou skupinou dotazníků byli žáci 4. a 5. tříd základních škol. Po dohodě s několika základními školami v pardubickém a královéhradeckém kraji jsem roznesla vytištěné dotazníky do škol. Osloveno bylo 172 respondentů. Vysokou úspěšnost návratnosti příkládám anonymitě dotazníků.

Dotazník je doplněn rozhovory žáků a jejich rodičů. Rozhovory se realizovaly v náhodně vybraných rodinách. Celkem byly osloveny 4 rodiny a z toho se 3 rodiny do průzkumného šetření zapojily a spolupracovaly. Rozhovorů se uskutečnilo dohromady šest. Všechna setkání probíhala v příjemném domácím prostředí, kde se respondenti cítili přirozeně a uvolněně.

Rozhovory pro rodiče přináší povědomí o aktivitách na internetu jejich dětí. Dále předkládá odpovědi na otázky, zda sledují aktivity jejich dětí a kontrolují své děti, kolik času tráví na internetu. Také prozkoumávají to, zda rodiče umí vysvětlit základní pojmy internetových a komunikačních technologií a co považují za největší hrozbu v případě kyberšikany. Rozhovory pro žáky podrobněji zkoumají aktivity žáků na internetu a zda je rodiče kontrolují při aktivitách na internetu. Dále přináší odpovědi, jestli děti v mladším školním věku vlastní účet na Facebooku či nikoliv, jestli rozumí pojmu kyberšikan a uvědomují si nebezpečí internetu.

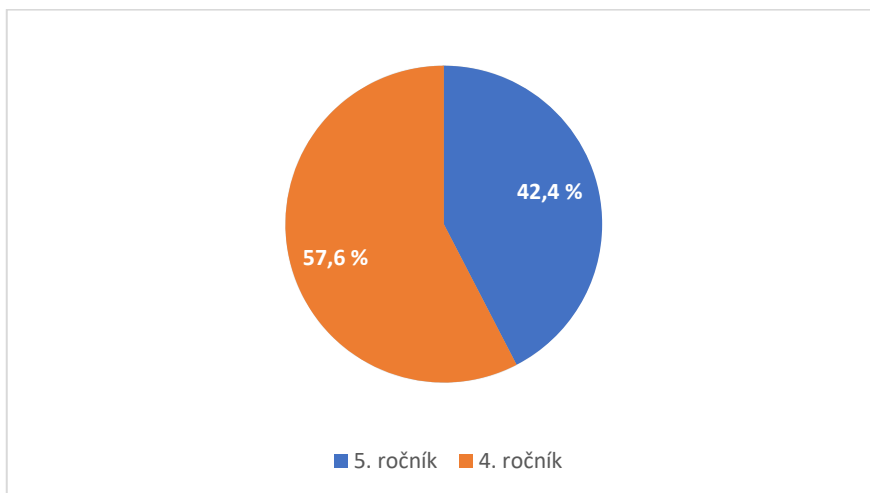
7.4 Výsledky dotazníkového šetření

V níže uvedeném textu jsou uvedeny výsledky průzkumného šetření. Uvedený graf (obr. 7) ukazuje podíl respondentů mužského a ženského pohlaví z celkového počtu 172 respondentů, přičemž dotazník vyplňovalo více dívek mladšího školního věku. Mezi pohlavím nejsou zásadní rozdíly, které by ovlivňovaly další průzkumné šetření.

Obr. 7 Pohlaví respondentů

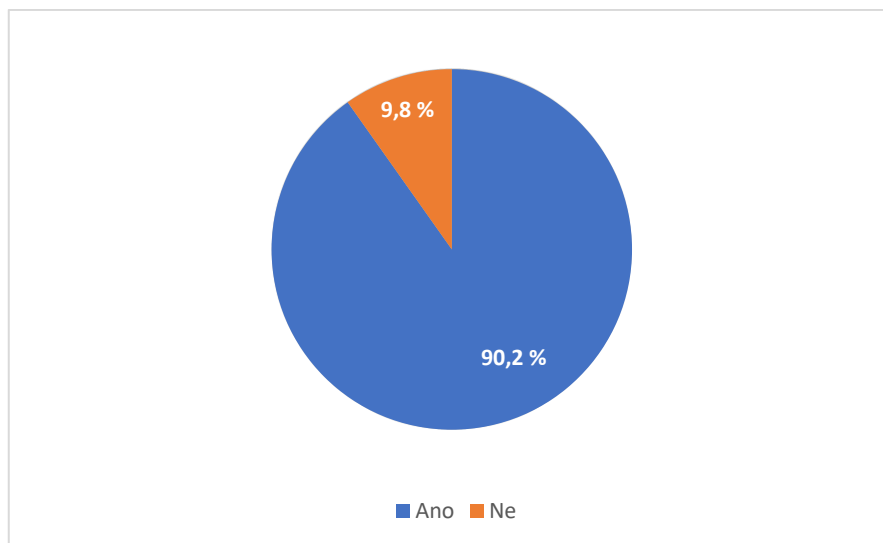
Následně průzkum udává podíl respondentů 4. a 5. tříd základních škol (obr. 8). Dotazník vyplnilo 57,6 % žáků 4. ročníků a 42,4 % žáků plnící 5. ročník 1. stupně základních škol.

Obr. 8 Ročník respondentů

Další otázky už hlouběji pronikají do problematiky rizikové komunikace na internetu. Z průzkumného šetření je v oblasti vlastnictví mobilních telefonů (obr. 9) na první pohled zřejmá dominance odpovědi ano. Tento výsledek se dal očekávat vzhledem k moderní

době, kdy je mobilní telefon samozřejmostí. Až 90,2 % žáků vlastní mobilní telefon. Žáků, kteří nevlastní mobilní telefon je 9,8 %.

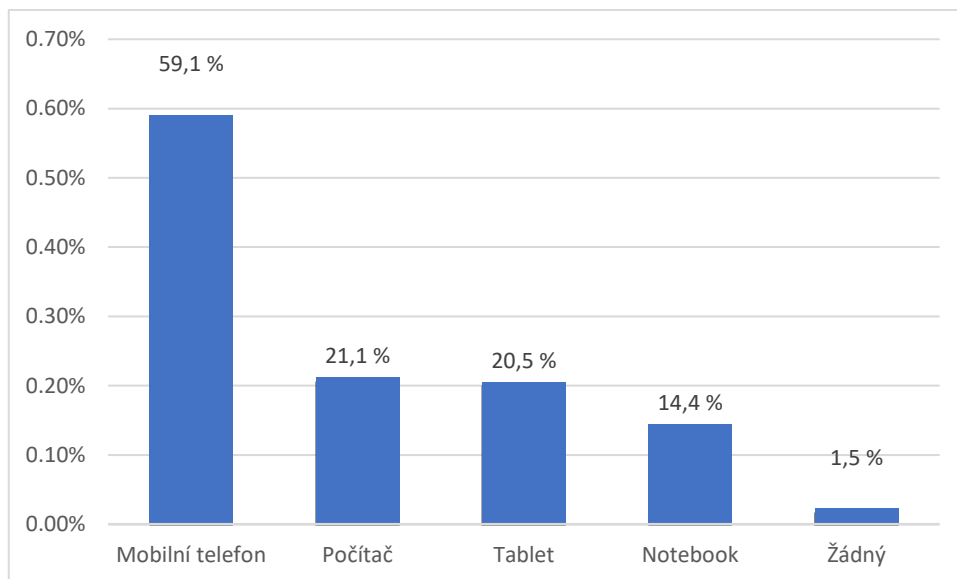
Obr. 9 Vlastnictví mobilních telefonů žáků

Dále se průzkum zabývá připojení k internetu konkrétními zařízeními. Výsledky potvrdily předpoklad, že se žáci k internetu nejčastěji připojují pomocí mobilního telefonu (obr. 10). Až 59,1 % žáků se nejčastěji připojuje pomocí mobilního telefonu, 21,2 % přes počítač, 20,5 % přes tablet a 14,4 % přes notebook. Je překvapující, že 1,5 % žáků se nepřipojuje vůbec k internetu. Neznamená to tedy, že všichni žáci v mladším školním věku, kteří vlastní mobilní telefon, jsou automaticky připojení k internetu. Někteří tedy neužívají internetových služeb v mobilních telefonech, ale dávají přednost stolnímu počítači či jiným zařízením. Musíme brát také na vědomí samozřejmě to, že někteří jedinci se připojují k internetu pomocí dvou zařízení, např. přes mobilní telefon, ale někdy i přes stolní počítač.

„Nejrozšířenější informační technologií v českých domácnostech jsou v posledním desetiletí mobilní telefony. Díky jejich chytrým verzím také přibývá uživatelů internetu. Na oblibě ale získávají i přenosné počítače“ (Báčová, 2016).

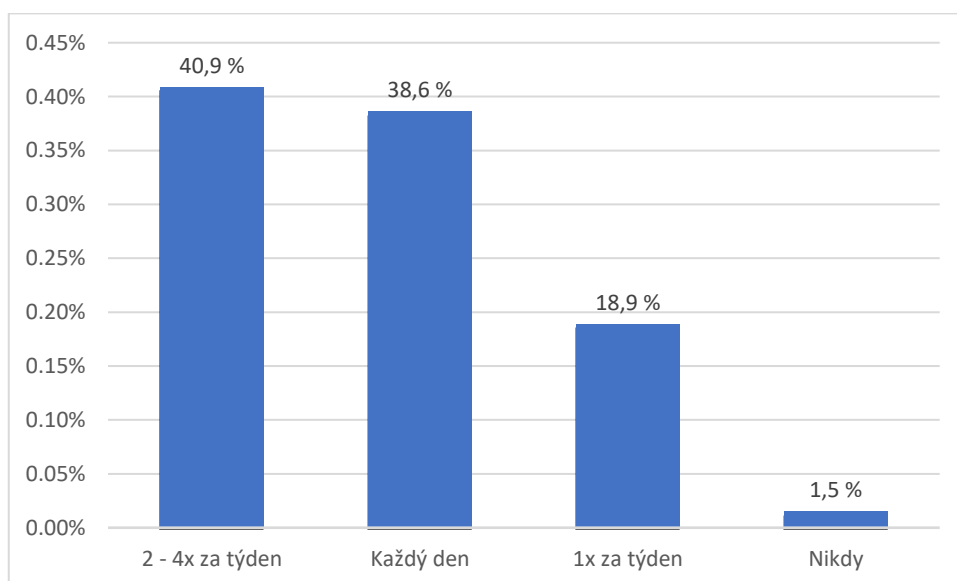
Tato situace je pochopitelná a tyto výsledky lze podložit i dalšími výzkumy Českého statistického úřadu, který zveřejnil údaj, kde byl zaznamenán rapidní vzestup domácností s připojením k internetu. V roce 2007 užívalo internet pouze 30 % rodin, o 10 let později to bylo už téměř 80 % domácností. Každým rokem postupně roste účast na sociálních sítích, užívání internetového bankovníctví a nakupování na internetu. Hraní her na

počítačích se také zvyšuje, ale nárůst není už tak dramatický jako je u užívání sociálních sítích. (Český statistický úřad, 2018)

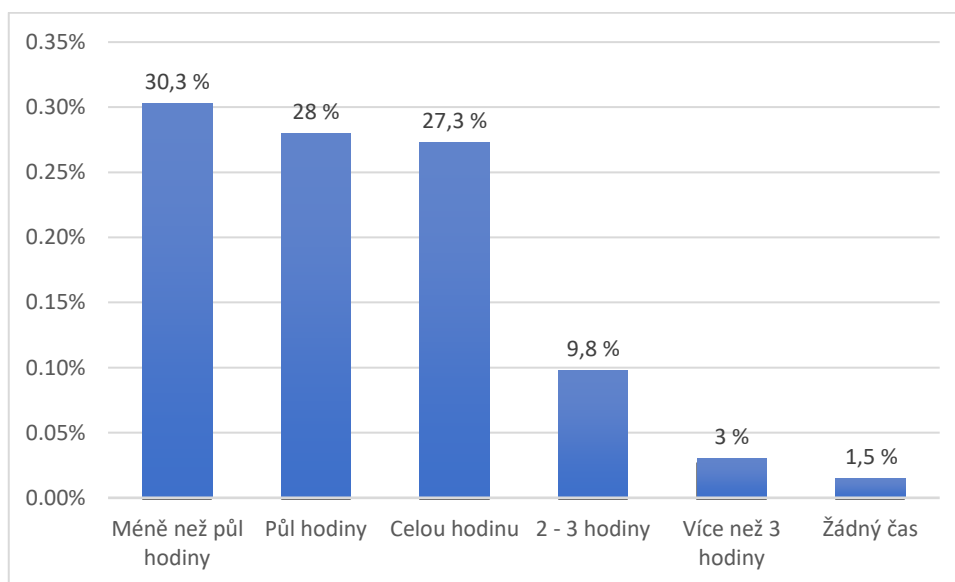
Obr.10 Používané zařízení k internetu

Následující údaj přináší výsledky četnosti připojení k internetu (obr. 11). Respondenti uvádí, jak často se připojují k internetu během týdne. 40,9 % žáků uvedlo odpověď 2 – 4x za týden, 38,6 % žáků se připojuje každý den a 18,9 % žáků pouze jednou za týden. 1,5 % žáků se k internetu nepřipojuje vůbec. Vůbec není překvapující, že téměř 40 % žáků se připojuje k internetu skutečně každý den.

Obr. 11 Četnost připojení k internetu

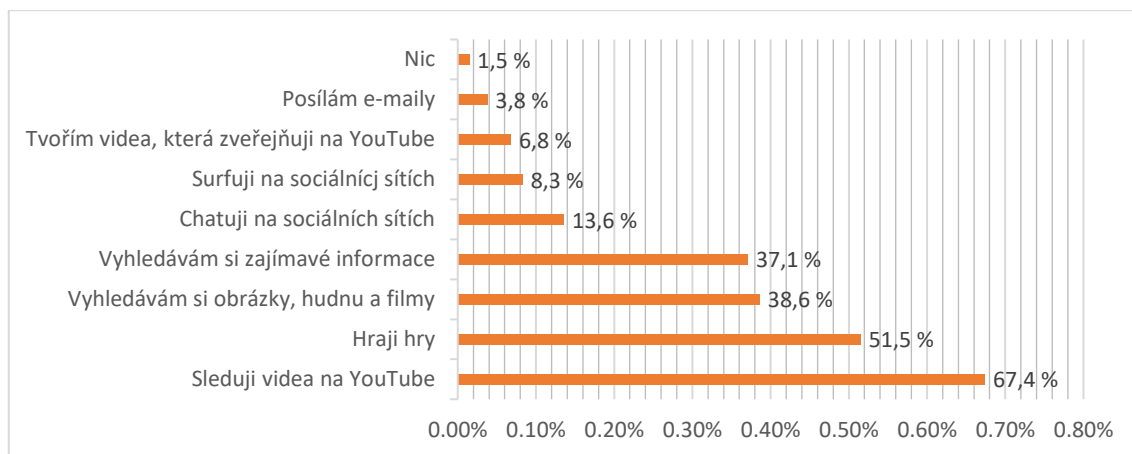
Další odpovědi průzkumu ukazují velmi vyrovnané výsledky ohledně délky připojení k internetu (obr. 12). 30,3 % žáků se je připojených k internetu méně než půl hodiny, 28 % půl hodiny a 27,3 % celou hodinu. 9,8 % žáků uvedlo, že je na zařízeních 2-3 hodiny během jediné návštěvy. 1,5 % žáků nechodí na internet vůbec. Musíme si uvědomit, že žáci odpovídali z pohledu volného času. Do výsledků se nepočítá strávená doba na počítači v rámci předmětu informatiky.

Obr. 12 Délka připojení k internetu během jediné návštěvy

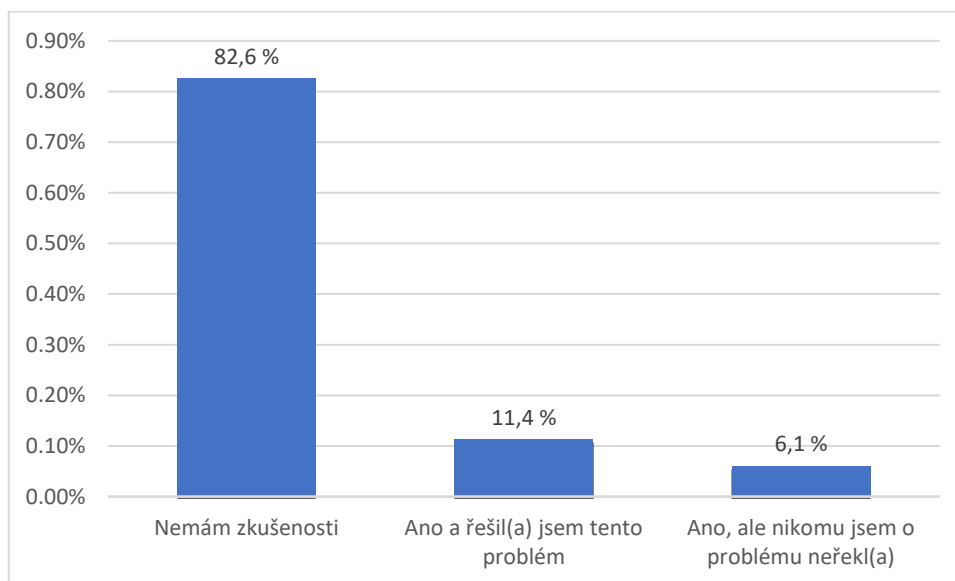
Následující výsledek průzkumného šetření přináší obvyklé aktivity žáků mladšího školního věku (obr. 13). Zde musíme brát v úvahu, že žáci samozřejmě vždy vyplnili více aktivit. Dominující činnost je sledování videí na YouTube, což uvedlo až 67,4 % žáků. 51,5 % žáků uvedlo, že nejvíce hraje hry, dále 38,6 % žáků vyhledává obrázky, hudbu nebo filmy a 37,1 % žáků si vyhledává zajímavé informace. Více procent jsem očekávala u odpovědí surfování na sociálních sítích, což uvedlo pouze 8,3 % a chatování na sociálních sítích – 13,6 %.

Výsledky výzkumů na Českém statistickém úřadě přináší výsledky aktivit uživatelů od 16 let, kteří jsou rozděleni do několika věkových kategorií. Při sledování údajů je zřejmé, že mladí uživatelé jsou více aktivní na internetu než starší jedinci. S věkem klesá aktivita na internetu. Je tedy možné, že tento trend bude pokračovat. (Český statistický úřad, 2015)

Obr. 13 Aktivita na internetu

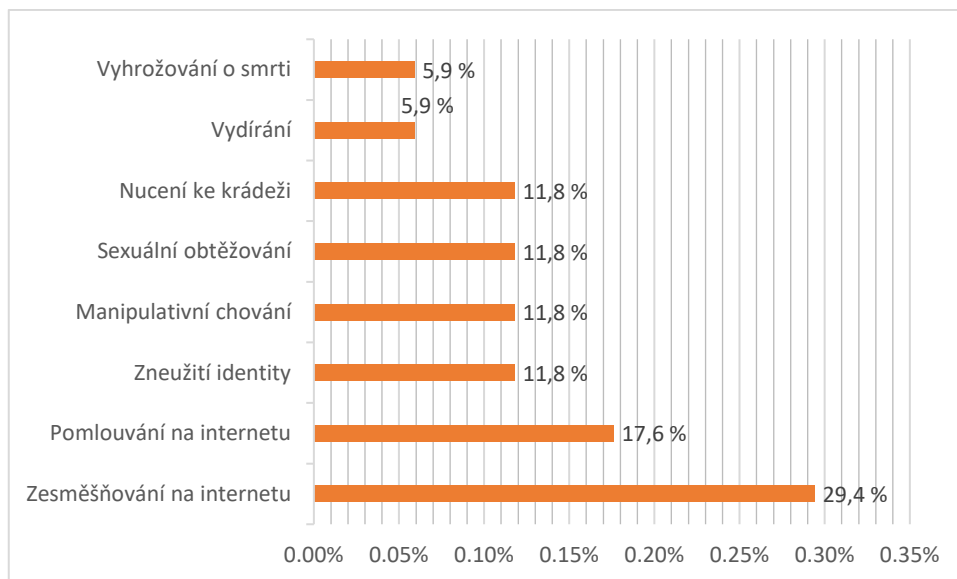
Výzkumné šetření se zaměřuje i na zkušenosti s nevhodným chováním na internetu (obr. 14). Z tohoto grafu je zřejmé, že 82,6 % žáků nemá zkušenosti s takovým chováním. 11,4 % žáků takový problém už řešilo a 6,1 % žáků má zkušenosti s nevhodným chováním na internetu a nikomu tento problém nesdělili. Můžeme předpokládat, že před několika lety by ten poslední údaj byl vyšší z důvodu menšího množství informací. Přesto je 6,1 % jako vysoké číslo.

Obr. 14 Zkušenosti nevhodného chování

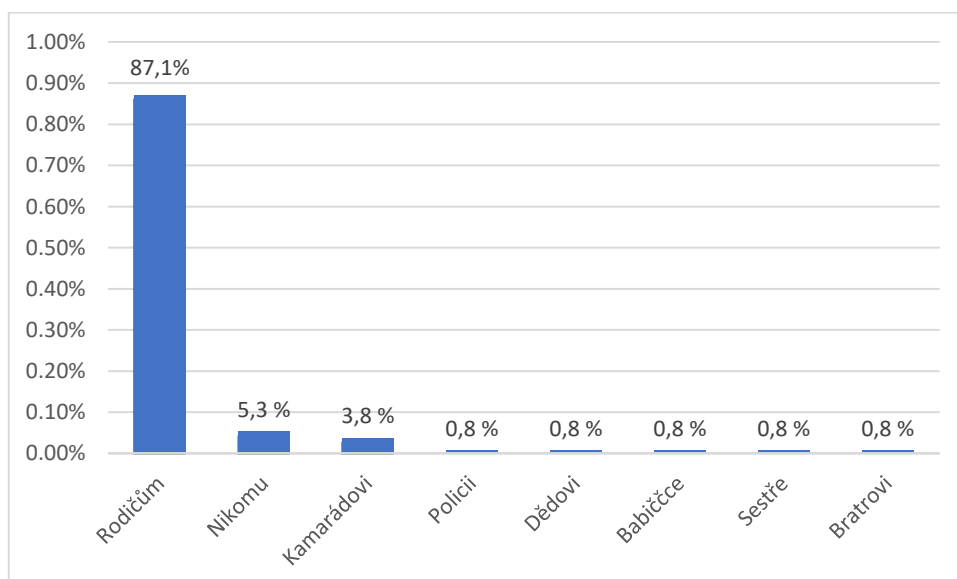
Pokud respondenti zažili negativní zkušenosti s nevhodným chováním na internetu, měli prostor na přesné určení takového chování. Tuto odpověď vyplnilo pouze 17 respondentů (obr. 15), což je 9,88 % žáků z celkového počtu žáků. Tito žáci nejvíce zažili zesměšňování na internetu a pomlouvání na internetu. Zde by byla žádoucí individuální

spolupráce s respondenty, která by rozhodně samozřejmě přinesla spoustu informací o této problematice.

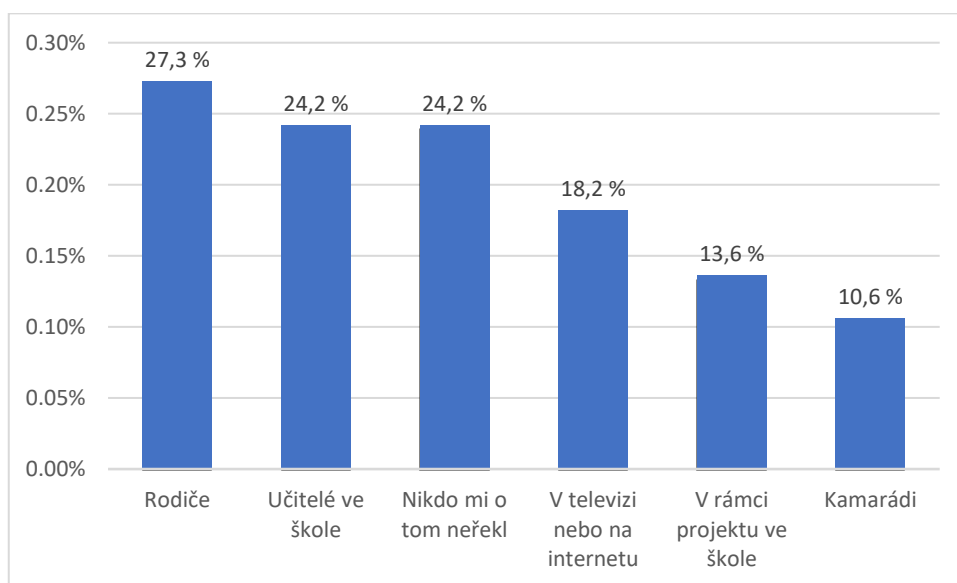
Obr. 15 Konkrétní nepříjemná situace na internetu

Příští otázka, která byla respondentům předložena, byla zaměřena na důvěru. Odpovědi nám přináší výsledky o tom, komu by se žáci s problémem na internetu svěřili jako prvním (obr. 16). 87,1 % žáků odpovědělo, že jejich rodičům. Číslo je vysoké, ale není stoprocentní, což může být způsobeno tím, že komunikace mezi rodiči a svými dětmi někdy vázne. Zajímavé je, že by se žáci svěřili spíše svým přátelům, než učitelům ve škole. Bohužel 5,3 % žáků by se nesvěřilo vůbec nikomu.

Obr. 16 Důvěra žáků

Poslední graf průzkumného šetření prezentuje výsledky o tom, kdo žáky informoval o nebezpečném chování na internetu (obr. 17). Rodiče své děti o této problematice informovali pouze v 27,3 % případech, 24,2 % žáků získalo informace díky učitelům ve škole a 24,4 % žáků uvedlo, že nejsou vůbec informováni. Mě mě překvapilo, že 13,6 % žáků bylo informováno prostřednictvím projektů a besed ve škole. Toto procento odpovídá jedné třídě žáků ve škole.

Obr. 17 Informovanost žáků o kyberšikaně

7.5 Případové studie

Anna

Matce Anny je 36 let a žije na vesnici v rodinném domě s manželem a svými třemi dětmi. Připouští, že někdy musí řešit problémy, ale přesto si žije velice spokojeně. K internetu se připojují pomocí stolního počítače, ale jen občas. Jedná se o aktivní rodinu, takže občas nezbyde čas. V tuto chvíli si rodiče myslí, že Anna mobilní telefon nepotřebuje, ale připouští, že by ho své dceři rádi v budoucnosti pořídili. Rodiče si uvědomují rizika spojená s internetem a mobilními telefony, ale ví, že přehnaná ochrana také není řešení. Nejvíce se manželé bojí Facebooku, kde je snadné navázat kontakty i s cizími lidmi. Myslí si, že jejich děti jsou vedené tím správným životním směrem a funguje mezi námi vzájemná a otevřená komunikace.

Anně je 10 let a bydlí v rodinném domě se svými rodiči, jednou starší sestrou a jedním mladším bratrem. Nemá mobilní telefon, přesto téměř všechny její vrstevníci ho vlastní. Anna chápe vysvětlení rodičů, kteří jí říkají, že mobilní telefon zatím nepotřebuje a že má možnost připojení k internetu přes stolní počítač. Na počítač může pouze v neděli nebo v sobotu na 45 minut. Sama si může vybrat, který den chce na počítač, ale někdy to je obtížné, protože jsou naplánované rodinné návštěvy nebo domácí či zahradní práce. Anna ráda hraje hry na přemýšlení, a tak jí dovolený čas kolikrát nestačí. Z televize ví, že se na internetu můžou dít i nepříjemné věci, kterých se její rodiče bojí. Anna si to vykládá jako důvod, proč jí rodiče nechtějí dovolit být delší dobu na internetu a koupit jí mobilní telefon. Pokud by se ocitla v nepříjemné situaci, nejprve by se svěřila paní učitelce ve škole a rodičům až později.

Jedná se fungující rodinu, která spolu a s dalšími příbuznými tráví dostatek času. Rodiče jsou velice rozumní a se svými dětmi otevřeně komunikují. Pokud dětem nechtějí něco dovolit, mají pro to rozumný důvod, který si umí obhájit. Určitě jsou názory rodičů ovlivněny řadou faktorů, např. život na vesnici, početná rodina atd. Rozhodně svým dětem internet úplně nazakazují. Zde nebyly naplněny předpoklady výzkumu, protože Anna nevlastní mobilní telefon, nepřipojuje se na internetu každý den a nemá profil na žádné sociální síti. Z toho vyplývá myšlenka a to taková, že **Lze i v dnešní době žít mimo síť.**

Pavel

Matce Pavla je 38 let a žije ve spokojeném manželství 13 let. Doma se celá rodina připojuje k internetu pomocí počítači. Jejich syn vlastní mobilní telefon, protože dnes je to zcela běžné pro dospělé i děti. Nemá ho ale k dispozici celých 24 hodin a doma si mobilní telefony všichni odkládají na vymezená místa v kuchyni. Do školy nemá její syn dovolen telefon, protože ho tam nepotřebuje a používání mobilních telefonů tam je ve vyučování zakázané a o přestávkách omezené. Máme se svými syny dohodu o trávení času na internetu. Pavel má prostor k internetu každý druhý den na 60 minut a sám si může vybrat, zda bude na svém mobilním telefonu či na počítači. Svému synovi dopřávají soukromí, ale na internet smí jen v případě, že je jeden z rodičů doma. Samozřejmě se připojuje až po uděláním domácích úkolů a povinností. Řídí se heslem „**Nejdřív práce a povinnosti, a pak za odměnu zábava**“. Rodiče občas náhodně zkontrolují historii internetového prohlížeče, protože mají obavu, že by Pavel narazil na nevhodný obsah, kterým může být násilné obrázky či videa nebo pornografie. Dále si uvědomují rizika nevhodné komunikace s cizími lidmi na Facebooku či dalších sociálních serverech a také se bojí zákeřných virů. Proto se svým synem o všem otevřeně komunikují a citlivě ho seznamují s možnými riziky.

Pavlovi je 11 let a žije spokojeně se svými rodiči a o dva roky mladším bratrem v panelovém bytě. Samozřejmě vlastní mobilní telefon jako většina vrstevníků v jeho letech. Občas před mobilním telefonem upřednostňuje počítač, ze kterého se také připojuje k internetu. Na internetu tráví čas přibližně jednu hodinu každý druhý den a zcela mu to vyhovuje. Má dostatek času pro sledování videí na YouTube a vyhledávání si zajímavých obrázků zvířat a článků o nich, které jsou pro něho přínosné. Připouští, že se rodiče někdy zajímají o to, co nového si vyhledal na internetu. Ví, že někdy se může na internetu dostat do nezvyklé situace a nebude vědět, jak se zachovat. S rodiči může o všem otevřeně mluvit a ví, že když bude mít jakýkoliv problém, může za nimi kdykoli přijít a oni mu poradí a pomůžou. Myslí si, že mobilní telefony jsou užitečné, protože lidem někdy mohou hodně pomoci, dokonce i zachránit i život. Pavel upřednostňuje hru venku na hřišti se svými kamarády před hraním na internetu.

Druhá rodina je také fungující a spokojená. Mezi rodiči a jejich dětmi funguje komunikace a zároveň důvěra. V rodině fungují pevně stanovená pravidla, která jsou pro ně osvědčená. Zde byl naplněn pouze jeden předpoklad, protože syn vlastní mobilní

telefon. Neměli bychom tedy zapomínat na zdravý rozum a řídit se myšlenkou **Všeho s mírou.**

Johana

Matce Johany je 31 let. Je rozvedená a žije pouze v Johanou v malém panelovém bytě ve městě. S manželem se rozváděla, když byly dceři 4 roky a od té doby si zvykla být na vše sama. Podle ní otec nevěnuje dceři tolik pozornosti, kolik by si představovala. Myslí si, že tím, že jí koupí drahý mobilní telefon a tablet moc nepomůže. Bylo by lepší, kdyby místo darování hodnotných darů trávil více času se svou dcerou. Otec je finančně velice dobře zajištěný, ale ve svém životě má zcela jiné priority. Matka pracuje jako prodavačka v obchodě a mnohdy jí základní výplata nestačí. Pokud to jde, tak chodí na přesčasy. Počítač doma nemají, takže se k internetu připojují pouze z mobilních telefonů a tabletu. Mrzí jí, že nemůže sama se svou dcerou trávit více času, ale nechce jí internet zakazovat, protože si myslí, že se jí na internetu nemůže nic stát. Má obavy spíše z toho, že Johaně nebude moct pořídit vše, co by si přála a tím bude mít otce raději, než jí. Bohužel si uvědomuje, že by jí měl věnovat spíše společného času, zážitky a lásku.

Johaně je 11 let. Doma to nemá jednoduché. Žije pouze s matkou. S otcem se vídá jen občas, ale koupil jí chytrý mobilní telefon a tablet, takže jsou v kontaktu. Občas jí odpoledne hlídá babička, ale někdy odpoledne bývá sama doma. Nemá problém se zabavit, protože má ten tablet, na kterém hraje hry a píše si s přáteli. Hodně času tráví na YouTube, kde sleduje různé filmy a videa s tancováním. Kdyby Johana tablet neměla, tak by se sama nedokázala zabavit jiným způsobem. Myslí si, že se jí na internetu nemůže nic špatného stát. S matkou si volá každý den, s otcem jen občas. Mrzí jí, že nemůžou žít všichni pohromadě a jezdit spolu na výlety. Ví, že matka chodí často do práce, aby měly dostatek peněz, a proto na ní má málo času.

Situace v této rodině není ideální. Rodiče jsou rozvedení a komunikace mezi nimi a jejich dcerou nefunguje tak, jak by měla. Matka je v náročné životní situaci a je pochopitelné, že její prioritou je, aby dcera byla spokojená. Na druhou stranu si matka některé věci vůbec nepřipouští, je zoufalá a potřebovala by pomoc a podporu. V tomto případě byly naplněny všechny předpoklady průzkumu. Lze snad dodat už jen to, že **Bohužel peníze otce nenahradí.**

7.6 Shrnutí průzkumu

Jako průzkumný nástroj pro empirickou část diplomové práce byl použit dotazník a rozhovor. Výsledky dotazníkového šetření jsou znázorněny pomocí grafů výsečového a sloupcového grafu. Všechny grafy obsahují procentuálně hodnoty, kde je maximum vždy 100 %. Díky zpracování a vyhodnocení vytvořeného dotazníku jsem se ujistila, že žáci už na prvním stupni na ZŠ jsou v interakci s internetovým prostředím, které se stalo značnou součástí jejich životů. Přesto, že žijeme v moderní době, kde jsou lidé obklopeni spoustou elektronických zařízení, se našlo i pár respondentů, kteří byli „výjimkou“ a nebyli ovlivněni internetem.

Dotazníkové šetření bylo doplněno podrobnějšími rozhovory rodičů a následně jejich dětí. Rozhovory jsou zpracovány v příběhy, kdy každému rozhovoru odpovídá jeden příběh. Rozhovory byly velice obohacující a z jediného setkání jsem si mohla vytvořit dojem o tom, jestli je rodina fungující, spokojená se životem či nikoliv. S používáním moderních technologií a internetem může souviset kvalita života rodinného prostředí.

První rodina působila spokojeně a vyrovnaně, přesto nefungovala důvěra mezi rodiči a dětmi. Můžeme usuzovat, že dítě v mladším školním věku má větší důvěru k paní učitelce ve škole. Důvodem by mohl být příliš autoritativní přístup rodičů. Zde je vidět, že pokud má dítě dostatek aktivit, nemá tak velkou potřebu a touhu vyhledávat internet a komunikaci na něm. Druhá rodina žije velice vyrovnaně a rozumně. Rodiče jsou velice rozumní, mají zavedená určitá pravidla, u kterých vyžadují důsledné plnění. Zajímavým fenoménem je dohoda jako velice rozumné řešení a také „zlatou střední cestou“, která právě umožňuje dětem používání internetu, ale zároveň nesměruje ke zneužívání této služby. Třetí rodina se ocitla v náročné životní situaci, kdy je zřejmé, že matka není šťastná. Její dcera tráví mnoho času o samotě, protože ani jeden z rodičů na ní nemá dostatek času. Otec je sice oproti matce materiálně a finančně zabezpečen, přesto by měl svou dceru podporovat jiným způsobem a věnovat jí spíše více pozornosti a času. V tomto případě byly naplněny všechny předpoklady výzkumu. Dítě vlastní moderní technologie, má neomezený přístup na internet, často chatuje na sociálních sítích s přáteli a rodiče si vůbec nechápou, že tato volnost dceři spíše škodí. Absolutně si neuvědomují a nepřipouštějí nástrahy internetu, které jejich dítě nemůže rozpoznat. Tento fenomén lze považovat za aktuální problematiku současných rodin s dětmi.

8 Závěr

Diplomová práce se zabývá možnou rizikovou komunikací na internetu, která může mít psychické dopady na žáka v mladším školním věku a mohou je provázet celým životem. Jak jsem již zmiňovala v teoretické části práce, komunikace na internetu nemusí negativně ovlivnit osobnost žáka, pokud s internetem bezpečně zachází. Samozřejmě to platí i pro dospělé jedince.

Negativní dopady, jaké může komunikace na internetu přinášet, jsou často diskutovanou problematikou. Mluvíme zde tedy o kyberútocích v podobě kyberšikany, kyberstalkingu či kybergroomingu atd. Velmi citlivé je téma sextingu a pornografie, kdy může být obtížnější komunikace s oběťmi z důvodu stydlivosti. Naše životy nám může také znepríjemnit velké množství spamů a hoaxů. Na druhou stranu bychom neměli zapomínat na výhody těchto moderních technologií, které nám naše životy mnohdy usnadňují. Problematika internetu a komunikaci na něm také souvisí s autorským zákonem, kdy se často uživatelé nevhodně chovají na internetu a sociálních sítích a mohou se tak dopouštět trestných činů. Neznalost zákona bohužel neomlouvá.

Práce přináší vymezení základních pojmů vztahující se na internet a komunikaci na něm, přehled vybraných sociálních sítích a formy elektronického násilí, se kterými se mohou setkat žáci mladšího školního věku. S tím souvisí bezpečnost na internetu, jež je potřeba dostat do povědomí celé lidské společnosti. Praktická část práce předkládá výsledky průzkumného šetření, které je zaměřeno na žáky v mladším školním věku a také jejich rodiče. Některé předpoklady byly naplněny, jiné nikoliv. Z toho vyplývá, že se fenomén rizikové komunikace žáků mladšího školního věku dostal pod kontrolu celé společnosti.

Závěrem bych chtěla upozornit na nepravdivé informace na internetu, kdy by uživatelé měli uplatňovat kritické myšlení a dokázali si tak informace třídit na pravdy, polopravdy a lži. Neměli bychom být až příliš důvěřiví a upřednostňovat virtuální vztahy nad těmi skutečnými. Proto by měli rodiče trávit dostatek času se svými dětmi a snažit se je vést tím správným směrem v životě. Uživatelé mladšího školního věku užívají internet jako zdroj informací, ale především zábavy. Děti si tak postupně zvykají na rychlý způsob přijímání informací a tuto interakci pak očekávají v průběhu celého jejich života. Řekla bych, že dnešní společnost je méně trpělivá, pozorná a jejich hodnotový a postojoyvý

system se podle toho mění. Souhlasím s tím, když slýchávám, že život nabral neuvěřitelnou rychlost. Lidé by se měli naučit ovládat a vhodně používat internet, měli by mít své chování na internetu pod kontrolou a rozhodně by to nemělo být tak, že internet ovládá nás.

9 Resumé

Tato diplomová práce se zabývá problematikou týkající se rizikové komunikace žáků 1. stupně základní školy na internetu. Cílem práce bylo zaměřit se na služby, které nám internet nabízí. Na internetu mají svůj velký význam sociální sítě, kde se při neopatrném zacházení mohou uživatelé setkat s různými riziky a nástrahami.

V teoretické části práce jsou vymezené základní termíny související s internetem a komunikací na něm. Dále následuje vymezení forem elektronického násilí, se kterým se uživatelé internetu mohou setkat. S tím také souvisí bezpečnost na internetu a preventivním opatřením před hrozbami internetu.

Empirická část diplomové práce prezentuje realizovaný a vyhodnocený průzkum. Průzkum byl proveden pomocí dotazníků a rozhovorů s rodiči a jejich dětmi. Hlavním cílem mého průzkumu je zjistit, do jaké míry, jaké konkrétní internetové služby a s tím související sociální sítě užívají žáci v mladším školním věku. Dílčími cíli průzkumu je zjistit povědomí rodičů o aktivitách svých dětí v mladším školním věku, o nebezpečí internetu, jejich zkušenostech s nežádoucím chováním na internetu a názor na kyberšikanu.

10 Seznam zdrojů

Autorský zákon (2017) [online]. *Ley.cz* [cit. 2018-02-10]. Dostupné z: <http://zakony-online.cz/?s4&q4=all>

BÁČOVÁ, P. (2006). Chytré telefony zvyšují počet uživatelů internetu. [online]. *Český statistický úřad* [cit. 2018-02-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/chytre-telefony-zvysuji-pocet-uzivatelu-internetu>

BURDOVÁ, E. a TRAXLER, J. (2014). *Bezpečně na internetu*. Praha: VIKS. ISBN 978-80-904864-9-2.

CEJPEK, J. (2006). *Informace, komunikace a myšlení*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-1037-X.

COLLINS, J. (2017) What Is YouTube? How Do I Use It? [online] *Lifewire* [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: <https://www.lifewire.com/youtube-101-3481847>

ČECH, O. a ZVONÍČKOVÁ, N. (2017). *Nebezpečí kyberšikany: Internetu jako zbraň?*. Český Krumlov: Theia. ISBN 978-80-904854-4-0.

ČERMÁK, Jiří (2003). *Internet a autorské právo*. Praha: Linde Praha s. s. ISBN 80-7201-423-4.

ČERNÁ, A., DĚDKOVÁ, L., MACHÁČKOVÁ, H., ŠEVČÍKOVÁ, A. a ŠMAHEL, D. (2013). *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: GRADA Publishing. ISBN 978-80-247-4577-0.

ECKERTO VÁ, L. a DOČEKAL, D. (2013). *Bezpečnost dětí na Internetu: Rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press ve společnosti Albatros Media a. s. ISBN 978-80-251-3804-5.

Facebook. (2018). [online]. *Facebook.com* [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://www.facebook.com>

Google+. (2018). [online]. *Google.com* [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://plus.google.com/discover>

HAVLÍK, J. (2012). Co je to internet? [online] *VHV SPEED* [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: <http://www.vhvspeed.cz/co-je-to-internet>

HUBINKOVÁ, Z. a kol. (2008). *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1593-3.

HUŠKOVÁ, L. (2016). Instagram není jen o obrázcích kočiček. *Computer*, roč. 23, č. 4, s. 80. ISSN 1210-8790.

Informační technologie (2008). [online]. *Český statistický úřad* [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/informacni_technologie_pm

Instagram. (2018). [online]. *Instagram.com* [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://www.instagram.com/>

Jak na internet (2017). [online] *Cz.nic* [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: <https://www.jaknainternet.cz>

JANOUC, V. (2010). *Internetový marketing: Prosaďte se na webu a sociálních sítích*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-2795-7.

JURKOVÁ, K. (2010). Metodika k prevenci a řešení kyberšikany. [online] [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: <http://www.sosbites.cz/images/stories/Dokumenty/Kyberšikana.pdf>

KARCH, M. (2017) What is Instagram [online] *Lifewire* [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: <https://www.lifewire.com/what-is-google-definition-1616721>

KHONG, D. (2006). *The Historical Law and Economics of the First Copyright Act* [Erasmus Review] Manchester: The University of Manchester, School of Law.

KOHOUT, R. a KARCHŇÁK, R. (2016). *Bezpečnost v online prostředí*. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary z. s. ISBN 978-80260-9543-9.

Kolektiv autorů (2006). *Universum: Encyklopedie pro 21. století*. Praha: Knižní klub. ISBN 80-242-1755-4.

KOPECKÝ, K. (2015). *České děti a Facebook*. [online] *E-Bezpečí* [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: file:///C:/Users/svobh/Downloads/vyzkum_facebook_1_0_2015.pdf

KOPECKÝ, K. (2010). *Stalking a kyberstalking*. Olomouc: Pedagogická fakulta. ISBN 978-80254-7737-3.

KOŽÍŠEK, M. a PÍSECKÝ, V. (2016). *Bezpečně na internetu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5595-3.

KRČMÁŘOVÁ, B. a kol. (2012). *Děti a online rizika*. Praha: Sdružení Linka bezpečí. ISBN 978-80-904920-2-8.

KRČMÁŘOVÁ, G. (2012). *20 let internetu v České republice* [online] *IKAROS* [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: <https://ikaros.cz/20-let-internetu-v-ceske-republice>

KRÁL, M. (2014). *První kroky s internetem*. Praha: Grada. ISBN: 978-80-247-5245-7.

LABUSOVÁ, P. (2014). [online] *Šance dětem* [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/vyvoj-ditete-a-jeho-potreby/mladsi-skolni-vek.shtml>

LALÍK, M. (2012). *WWW pro každého*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4528-2.

Licenční prvky (2018) [online] *cc creative commons Česká republika* [cit. 2018-01-11]. Dostupné z: <http://www.creativecommons.cz/licence-cc/licencni-prvky/>

LINHART, J., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A., MAŘÍKOVÁ, Hana. (1996). *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5.

LinedIn. (2018). [online]. *Google.com* [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://cz.linkedin.com>

MANĚNOVÁ, Martina (2009). *ICT a učitel 1. stupně základní školy*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-2802-2.

MULLER, M. (2014). *Jak ochránit děti před pornografií na internetu*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0694-1.

NATIONS, D. (2017). What is Facebook [online] *Lifewire* [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: <https://www.lifewire.com/what-is-facebook-3486391>

POSPÍŠILOVÁ, M. (2016). *Facebooková (ne)závislost: Identita, interakce a uživatelská kariéra na Facebooku*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3306-0.

PROCHÁZKA, D. (2007). *Hledáme na internetu: v rekordním čase*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1471-4.

PROCHÁZKA, D. (2012). *SEO: cesta k propagaci vlastního webu*. Praha: Grada. ISBN: 978-80-247-4222-9.

Projekt E-bezpečí. (2017) [online] *E-bezpečí* [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J. (2003). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8.

ROGGERS, V. (2011). *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-984-2.

Seznam. (2018). [online]. *Seznam.cz* [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://www.seznam.cz>

SKUTIL, M., KŘOVÁČKOVÁ, B. (2006). *Diplomová práce a empirický výzkum pedagogických jevů*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041428-6.

SOBOTKOVÁ, V. (2014). *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada. ISBN 978-802-4740-423.

Social network (2018) [online] *Britannica Online Encyclopedia* [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1335211/social-network>

Sociální síť (2018) [online] *Sociální síť* [cit. 2018-01-11]. Dostupné z: <http://www.socialnisite.123abc.cz>

SPĚŠNÝ, J. (2016). Historie sociálních sítí. *Computer*, roč. 23, č.1, s. 104-105. ISSN 1210-8790.

SPĚŠNÝ, J. (2013). Jak přišla na svět síť sítí. *Computer*, roč. 20, č.20, s. 100. ISSN 1210-8790

SZOTKOWSKI, R., KOPECKÝ, K. a KREJČÍ, V. (2013). *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-244-3911-2.

The Top Social Networking Sites People Are Using (2017) [online] *lifewire* [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: <https://www.lifewire.com/top-social-networking-sites-people-are-using-3486554>

Twitter. (2018). [online]. *Twitter.com* [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://twitter.com/?lang=cs>

VAŠUTOVÁ, M. (2010). *Proměny šikany ve světě nových médií*. Ostrava: Repronis s. r. o. ISBN 978-80-7368-858-5.

VONDRÁČKOVÁ, P. (2008) [online] *Klinika akdiologie* [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/72/1368/Problemove-uzivani-PC-a-internetu>

Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci (2017) [online]. *Český statistický úřad* [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/46014700/06200417.pdf/a0bd4497-d2b6-450b-95f0-2f70c50786d5?version=1.1>

YouTube. (2018). [online]. *YouTuber.com* [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://www.youtube.com>

Zákony. I/2017, *Sborník úplných znění zákonů daňových, účetních a souvisejících předpisů k 1.1.2017*. Český Těšín: Poradce, 2017. ISSN 1802-8268.

ZOUNEK, J. (2006). *ICT v životě základních škol*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-858-1.

ZIKL, P. a kol. (2011). *Využití ICT u dětí se speciálními potřebami*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3852-9.

11 Seznam příloh

Příloha A: Dotazník pro žáky čtvrtých a pátých tříd základních škol

Ahoj, chtěla bych Tě požádat o vyplnění dotazníku k mé diplomové práci. Vyplnění dotazníku Ti zabere chvíli. Přečti si pozorně všechny otázky a následovně na ně odpověz podle pravdy. Nemusíš se nikde podepisovat, takže nikdo nebude vědět, že jsi dotazník vyplnil právě Ty.

1. Jsi chlapec nebo dívka?

- chlapec
- dívka

2. Do jakého ročníku chodíš?

- 4. ročník
- 5. ročník

3. Vlastníš mobilní telefon?

- ano
- ne

4. Pomocí jakého zařízení se nejčastěji připojuješ k internetu?

- mobilní telefon
- počítač
- notebook
- tablet

5. Jak často jsi připojený/á k internetu?

- 1x za týden
- 2 – 4x za týden
- každý den

6. Kolik času trávíš na internetu během jediné návštěvy (přibližně)?

- méně než půl hodiny
- půl hodiny
- celou hodinu
- 2 – 3 hodiny
- více než 3 hodiny

7. Co obvykle děláš na internetu?

- posílám e-maily
- surfuji na sociálních sítích
- chatuji na sociálních sítích
- hraji hry

- vyhledávám si zajímavé informace
- vyhledávám si obrázky, hudbu nebo filmy
- sleduji videa na YouTube
- tvořím videa, která zveřejňuji na YouTube
- jiná odpověď: _____

8. Máš zkušenosti s nevhodným chováním na internetu?

- ano a řešil jsem tento problém
- ano, ale nikomu jsem o problému neřekl
- nemám

9. Pokud ses ocitl v nepříjemné situaci na internetu, která to byla? (vyplň pouze ten, kdo situaci zažil)

- zesměšňování na internetu
- pomlouvání na internetu
- zneužití tvé identity (někdo se vydával za tebe)
- manipulativní chování (pozdání na schůzku od cizího člověka)
- sexuální obtěžování
- týrání
- nucení ke krádeži
- vydírání (nucení zaplacení finanční částky na internetu)
- jiná odpověď: _____

10. V případě, že by ses stal obětí nevhodného chování na internetu, komu by ses svěřil prvněmu?

- rodiče
- učitel
- kamarádi
- nikomu
- jiná odpověď: _____

11. Jak ses dozvěděl o kyberšikaně? Kdo Ti o této problematice pověděl?

- rodiče
- kamarádi
- učitelé ve škole
- v rámci projektu, besedy
- v televizi, na internetu
- nikdo

Děkuji Ti za Tvůj čas a spolupráci na mém výzkumu.

Pěkný den přeje

Svobodová Hana, Univerzita Hradec Králové, Učitelství pro 1. stupeň na ZŠ